

TARTU ÜLIKOOLI NARVA KOLLEDŽ
ÜHISKONNATEADUSTE LEKTORAAT

Ruth Maria Roosi

**IDA-VIRUMAA KOHALIKE OMAVALITSUSTE JUHTIDE
HOIAKUD E-KAASAMISE VAHENDITE SUHTES**

Lõputöö

Juhendaja: Aet Kiisla MSc

NARVA 2014

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS	4
1. E-KAASAMISE, KULTUURIDEVAHELISTE ERINEVUSTE JA HOIAKUTE TEOREETILINE TAUST.....	6
1.1 Ülevaade varasematest uuringutest	6
1.2 e-Kaasamine	7
1.3 Kaasav otsustusprotsess	9
1.4 e-Kaasamise levik maailmas	11
1.5 Kultuuridevahelised erinevused	12
1.6 Hoiakud	15
2. e-KAASAMISE VAHENDID	16
2.1 KOVi veebileht.....	16
2.2 Küsimuste-vastuste rubriik KOVi veebilehel.....	16
2.3 Blogid	17
2.4 Arvamusküsitlus veebis.....	18
2.5 Kaasav eelarveplaneerimine	18
2.6 e-Valimised	18
2.7 Online sotsialvõrgustikud	19
3. UURIMUS: e-KAASAMINE IDA-VIRUMAAL	21
3.1 Uurimismetoodika	21
3.2 Ülevaade intervjuutulemustest	23
3.3 Hoiakud e-kaasamise vahenditesse	29
3.3.1 KOVi veebileht aktiivse teavituskanalina.....	30
3.3.2 Küsimuste-vastuste rubriik huvi indikaatorina	31

3.3.3 Huvi blogide vastu	32
3.3.4 Arvamusküsitlus omavalitsuse veebilehel	33
3.3.5 Vastuvõtlikkus kaasavale eelarveplaneerimisele.....	34
3.3.6 Suhtumine e-valimistesse	35
3.3.7 Sotsiaalmeedia	36
3.4 Järeldused	38
KOKKUVÕTE	41
KIRJANDUS	44
SUMMARY	48
LISA 1 INTERVJUUKÜSIMUSED	50
LISA 2 INTERVJUUTULEMUSED OMAVALITSUSTE KAUPA	54
LISA 3 KOMMENTAARID INTERVJUUKÜSIMUSTELE.....	55
LISA 4 KÄSIKIRJA KASUTAMISE LUBA	69

SISSEJUHATUS

Eestit tunnustatakse maailmas erinevate e-lahenduste eest nii era- kui avalikus sektoris, millest annavad tunnistust Euroopa Liidu IT Agentuuri Eestisse toomine (EU Agency for large-scale IT systems), OECD raport „Benchmarking ICTs in health systems“ (2010), mille kohaselt on Eesti Euroopas e-tervishoiuteenuste juurutamises esirinnas, Eesti e-aruandluskeskonna kümnendi parimaks tunnistamine konkursil United Nations World Summit Award on the Information Society +10 (2013) ja mitmed teised rahvusvahelised tunnustused. Väga suur osa avalikke teenuseid on kättesaadavad digitaalselt riigiportaalis aadressil www.eesti.ee ning ka kohalike omavalitsuste kodulehtedel. Sellise olukorra loomulikuks jätkuks võiks pidada ka riigi- ja omavalitsusjuhtide ning kodanike vahelise suhtlemise liikumist peamiselt veebipõhiseks. Käesoleva tööga selgitatakse välja, milline on omavalitsusjuhtide hoiak selliste kaasamismeetodite ja –vahendite osas Ida-Virumaal.

Veebipõhiste kaasamisvahendite hulka kuuluvad näiteks omavalitsuse kodulehel või mujal avaldatud gallupid, millega küsitakse omavalitsuse kodanike arvamust omavalitsuses pakutavate teenuste, investeeringute jmt osas; tagasisidevormid omavalitsuse veebilehtedel, kus inimestel on võimalik anda hinnanguid omavalitsuse tegemiste osas; küsimuste-vastuste rubriik omavalitsuse veebilehel, kus ametnikud vastavad kodanike küsimustele veebipõhiselt, vahel on võimaldatud ka anonüümsed päringud, küsimuste-vastuste kommenteerimised kolmandate isikute poolt; kaasav eelarveplaneerimine, kus omavalitsuses elavad kodanikud saavad osaleda kohaliku eelarve koostamise protsessis; Facebooki või muu sotsiaalsõrgustiku teemalehed, mis võimaldavad mitmesuunalist infojagamist ning kodanike ja ametnike vahelist avalikku otsesuhtlust.

Konverentsil „Halduskultuur 2012“ tutvustasid Kiisla ja Rootamm-Valter oma uuringut, kus otsisid seoseid Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste jõukuse ning kodanike kaasamise vahel. Selget korrelatsiooni välja ei joonistunud, kuid intervjuude tulemustest nähtus, et Ida-Virumaa kohalikel omavalitsustel puudub konkreetne kaasamispoliitika ja on võimalik, et nad ei ole mõistnud, et kodanike kaasamine on väärtuslik ressurss

omavalitsuse arendamisel. Sellised tulemused jätsid õhku küsimuse, miks see nii on? Kui omavalitsuse jõukus ei ole kodanike kaasamist mõjutav tegur, siis mis on?

Käesoleva töö eesmärk on selgitada välja Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtide hoiakud e-kaasamise vahendite suhtes, otsides hoiakute seoseid kultuuridevaheliste erinevustega.

Töö teoreetilises osas tutvustatakse e-kaasamise mõistet ja raamistikku, selgitatakse kaasavat otsustusprotsessi, kirjeldatakse põhjalikumalt erinevaid e-kaasamise vahendeid. Ühtlasi antakse ülevaade e-kaasamise levikust maailmas ja Eestis. Välja tuuakse ka kultuuridevaheliste erinevuste mudelid ning avatakse hoiakute mõiste, mis võimaldab mõista ja analüüsida e-kaasamise vahenditesse suhtumist just erinevate rahvuste põhiselt.

Töö empiirilises osas uuritakse, millised on Ida-Viru maakonna omavalitsuste juhtide hoiakud e-kaasamise osas. Töös otsitakse ka nimetatud hoiakute seost uurimisaluste omavalitsuste rahvusliku koosseisuga. Ida-Virumaa osutus uurimisaluseks piirkonnaks just seetõttu, et uurimisküsimused tõstusid Kiisla ja Rootamm-Valteri Ida-Virumaa kohta tehtud ettekandest konverentsil „Halduskultuur 2012“. Kiisla ja Rootamm-Valteri tehtud intervjuudest selgus lisaks, et e-kaasamise vahendeid ei ole enamikes Ida-Virumaa omavalitsustes kasutatud üldse või on seda tehtud vähe. Kõnealuse maakonna rahvastiku koostis on mitmekesine ning võimaldab rahvusepõhist lähenemist. Valiku tegemisel mängis rolli ka Geomedia poolt 2006. aastal teostatud uuring „Kohaliku omavalitsuse üksuste ametnike pikaajalise koolitusvajaduse uuring“, millest nähtus Ida-Virumaa omavalitsuste töötajate madal Interneti kasutamise võimekus. Uurimuse läbiviimisel loodetakse selgitada välja seos omavalitsuse rahvusliku koosseisu ning omavalitsusjuhi hoiakutes e-kaasamise vahenditesse.

1. E-KAASAMISE, KULTUURIDEVAHELISTE ERINEVUSTE JA HOIAKUTE TEOREETILINE TAUST

Tänapäeva demokraatlikes ühiskondades on olulisel kohal kaasamine, millega antakse kodanikele ja avalikust sektorist välja jäävatele ühendustele võimalus osaleda neid mõjutavate otsuste tegemisel. Viimastel aastatel on see täienenud lisamõistega e-kaasamine, mille puhul kaasamist teostatakse tehnoloogiatega kaasabil. (Juhend ... 2012)

e-Kaasamise olemuse mõistmiseks on vaja see suhestada varasemalt sõnastatud kaasamise mudelitesse ja tutvuda kaasava otsustusprotsessiga. Käesoleva töö kontekstis tuleb tutvuda ka kultuuride vaheliste suhete alustega, nägemaks Ida-Virumaa omavalitsustes suhtumist e-kaasamisse kultuuridimensioonide kontekstis. Selles peatükis avatakse ka hoiakute mõiste, mis võimaldab töö empiirilises osas uurida e-kaasamise vahenditesse suhtumist läbi hoiakute ja kultuuridevaheliste erinevuste seotuse.

1.1 Ülevaade varasematest uuringutest

Käesolev töö keskendub e-kaasamisele Eestis ja enne kõike Ida-Virumaal, seega on asjakohane anda ülevaade varasematest sarnasel teemal Eestis tehtud uuringutest.

Kristina Reinsalu (2008) uuris oma doktoritöö raames Interneti-demokraatia rakendamist kohalikes omavalitsustes ning jõudis järeldusele, et omavalitsuste elanikele on aktiivse e-osalemise võimalusi vähe, pigem on omavalitsus teenusepakkuja ning elanik tarbija rollis. Jelizaveta Krenjova (2012) magistritöö keskendus kaasavale eelarveplaneerimisele kohalikul tasandil ning tema töö tulemuseks oli erinevate kaasava eelarvestamise mudelite paigutamine sobivasse keskkonda. Joachim Åström jt (2013) koostasid raamistiku uurimaks e-kaasamise käigus tekkivaid kriise ning tuvastasid oma metoodikat Rootsi, Eesti ja Islandi varal testides, et innovatsioon ning püüded poliitilist eliiti kõigutada on tugevalt seotud kriisi sügavuse ning tüübiga. Tartu Ülikooli Narva Kolledžis on sarnasel teemal teinud uurimusi Dmitri Kukuškin ja Anastassia Lukina. Kukuškin (2011) uuris sotsiaalmeedia rolli regionaalvõimu ja rahva vahelises kommunikatsioonis ning jõudis järeldusele, et sotsiaalmeedia ei paku ametlikele veebilehtedele veel tõsiseltvõetavat konkurentsi. Lukina (2012) iseloomustas oma

diplomitöös erinevaid meetodeid kasutades Narva linna veebilehte ning andis kokkuvõttes hinnangu, et veebileht ei peaks olema vaid informeerimiseks, vaid sisaldama ka erinevaid võimalusi kodanike aktiivseks kaasamiseks.

1.2 e-Kaasamine

Kaasamist kirjeldatakse sageli Sherry Arnsteini poolt 1969. aastal avaldatud nõ Arnsteini avalikkuses osalemise redeli abil. Redelil on kaheksa astet, mis on jaotatud kolme rühma: all on manipuleerimine ja teraapia (mitteosalemise tasand), järgnevad teavitamine, konsulteerimine ja rahustamine (sümboolse osalemise tasand) ning lõpuks partnerlus, delegeeritud võim ja kodanike kontroll (kodanike võimu tasand).

e-Kaasamise erinevate tasandite all loetleb Jagadish Apparao Metla (2008) Internetis informatsiooni jagamist; Internetis kodanike ning võimuorganite vahel diskussioonide pidamist; veebipõhiste mehhanismide abil otsustusprotsessis osalemist. Arnsteini redeli ning e-kaasamise astmete vastavus on näidatud tabelis 1.

Tabel 1. Arnsteini ja Metla kaasamisredelid (Arnsteini ja Metla põhjal autori koostatud)

Arnstein (1969) Kodanike avalikkuses osalemise redel		Metla (2008) E-Kaasamise adapteeritud redel	
Kodanike kontroll	Kodanike võim		Otsustamises kaasatuse suurenemine
Delegeeritud võim		Veebilahenduste kaudu otsustusprotsessis osalemine	
Partnerlus			
Rahustamine	Sümboolne osalemine	Veebipõhine diskussioon	
Konsulteerimine			
Teavitamine		Informatsiooni jagamine Internetis	
Teraapia	Mitte-osalemine		
Manipuleerimine			

e-Kaasamise astmed:

(1) Informatsiooni jagamine

Informatsiooni jagamine kuulub e-kaasamise redeli alumisse otsa, sest on passiivne ning ühesuunaline meetod, mille abil toimub vaid kodanike teavitamine, kuid mitte nende panuse ootamine.

(2) Kommunikatsioon/diskussioon

e-Kaasamise teine kategooria soosib kodanike ning võimalolijate omavahelist suhtlemist, kasutades kahe-suunalise infovahetuse teostamiseks veebipõhiseid rakendusi. Lisaks infovahetusele kogutakse nii ka osalejate soovitusi ja kommentaare. Sellesse kategooriasse kuuluvad ka kaasatavate omavaheline ning kaasajate omavaheline veebipõhine arutelu.

(3) Otsustusprotsessis osalemine

Selles kaasamismudelil saavad kodanikud aktiivselt otsustusprotsessi panustada. Siin võib näiteks tuua veebipõhised kodanikuküsitlused avaliku ruumi kujundamise valikute osas. Sellises olukorras on otsusetegemine sageli kaudselt delegeeritud kodanikele, st veebiküsitluse vm protsessi tulemused on siduvad.

Sarnast e-kaasamise raamistikku on kirjeldatud e-Riigi Akadeemia 2012. aastal valminud „Juhendis kohalikele omavalitsustele veebisuhtluse interaktiivsuse suurendamiseks“. Nimetatud dokumendis on informeerimise, konsulteerimise ja koostöö tasandid avatud kohalike omavalitsuste protsessidest ja vajadustest lähtuvalt.

Informeerimist peetakse äärmiselt oluliseks e-kaasamise tasandiks, sest see võimaldab omavalitsuse elanikel poliitilist otsustusprotsessi jälgida ning mõista. Soovitatakse pöörata erilist tähelepanu volikogus toimuvale, sest see on esindusdemokraatias kandva tähtsusega. Istungite päevakorrad, eelnõud, komisjonide materjali ja muu volikogu ning linna- või vallavalitsuse tööd puudutav teave peaks olema kergesti leitav.

Konsulteerimise tasand eeldab informeerimise tasandi eelnevat läbimist, mille järel avalik võim kodanikelt asjatundlikku arvamust küsida saab. Soovitatakse pöörata

tähelepanu sellele, millised on kodanike võimalused eelnõude varases menetlusjärgus arvamuste avaldamiseks ning ettepanekute tegemiseks.

Koostöö tasandil toimub omavalitsuse ja kodanike vahel tihe partnerlus, mida soosib näiteks digitaalne isikutuvastus. Ressursinappuse korral soovitatakse olemasolevate veebipõhiste interaktiivsete platvormide kasutamist, sh sotsiaalmeediat, teemade tõstatamiseks, arutamiseks ning otsuste üle hääletamiseks.

e-Kaasamise eesmärk on suurendada valitsemise läbipaistvust ning inimeste osalust kohaliku elu korraldamisel. Tänapäeva kommunikatsiooniharjumuste- ja oskuste juures on e-kaasamine paljude inimeste jaoks olulisim võimalus avalikus poliitikas kaasa rääkida.

e-Riigi ning kaasava demokraatia veebipõhine lähenemine toovad endaga kaasa kodanike rahulolu ning teenused, mis omakorda lähendavad kodanikke ja võimalolijaid. Minimaalselt peaksid võimalolijad looma oma veebipõhistele infokanalitele tagasiside andmise rakendused, kogumaks häid ettepanekuid ning kasulikku tagasisidet. (Clift 2004)

1.3 Kaasav otsustusprotsess

Veebivõimaluste kasutamine kodanike kaasamiseks otsustusprotsessidesse eeldab ettevalmistust ning eesmärgistatud tegutsemist, mida e-Riigi Akadeemia „Juhendis kohalikele omavalitsustele veebisuhtluse interaktiivsuse suurendamiseks“ kirjeldatakse viiesammulise plaanina. Iga sammu juures on kirjeldustele lisatud kontrollküsimused, mille abil kaasavaks otsustusprotsessiks valmistuda.

1. samm – ootuste ja vajaduste väljaselgitamine

Selles staadiumis tehakse kindlaks, kas ja milliste küsimuste korral peaks enne otsuste langetamist kodanikega konsulteerima ning millises ulatuses. Tuleb sõnastada e-kaasamise eesmärk ning veenduda, et organisatsioonil on e-kaasamise rakendamise valmisolek. Väljaselgitamist vajab ka omavalitsuse elanike valmidus kaasamisprotsessis osaleda ning e-kanaleid kasutada.

2. samm – kaasamisprotsessi planeerimine

Selles staadiumis täpsustatakse, keda kaasata soovitakse ning milliste sihtrühma kaasamine konkreetse küsimuse puhul kindlasti vajalik on. Taustinfo kaardistamise käigus tehakse kindlaks, kas soovitud sihtgruppideni on võimalik jõuda mööda e-kanaleid või on vaja kasutada ka muid võimalusi; pannakse paika kaasamisprotsessi ajalised piirid; milliseid tehnilisi lahendusi täpsemalt kasutada on vaja jne.

3. samm - kaasamistegevused

Selles staadiumis veendutakse lõplikult organisatsiooni valmisolekus e-kaasamisega alustamiseks. Tehakse kindlaks, et kõik seotud ametnikud on oma ülesannetega kursis, ning valmistutakse ootamatusteks protsessi käigus (mõne töötaja lahkumine, haigestumine vmt juhtum). Selgitatakse välja, kas kaasava otsustusprotsessi toetamiseks on vaja teostada veel täiendavaid tegevusi.

4. samm – kommunikatsioon

Selles staadiumis leitakse vastused küsimustele, milliseid e-kanaleid tuleks kasutada võimalikult paljude kodanikeni jõudmiseks; milliste teiste kanalite kaudu peaks inimesi teavitama; kuidas ületada uudiskünnist; kas edastatav informatsioon on avalikkusele arusaadav? Kogu protsessi vältel on oluline pidada kinni eelnevalt kokkulepitud reeglitest, näiteks kommunikatsioonikanalite valikust.

5. samm – otsustamine, hindamine, tagasiside andmine

See staadium sisaldab mitut etappi. Otsus eeldab, et on tegevusplaan juhuks, kui protsessi tulemusena on esile tõusnud palju eriarvamusi. See plaan peab sisaldama ka kommunikatsioonikava: kuidas otsust põhjendada, kas on olemas pooltargumendid otsusele ning vastuargumendid eriarvamustele. Hindamise käigus tehakse kindlaks, kas algne plaan läks korda, millised olid muutused ja nende põhjused. Tagasiside peaks sisaldama nii osalejate rahulolu tulemusega kui ka protsessiga tervikuna. Tagasiside saamine eeldab eelnevat plaani, kuidas osalejate arvamus teada saadakse.

Viie sammu rakendamisel on tähtis meeles pidada, et kaasamise ei tohiks päädida otsustamatusega. Kaasaval otsustusprotsessil peaks kindlasti olema reaalne tulem, millest osalejaid teavitatakse.

1.4 e-Kaasamise levik maailmas

Kirjeldades e-kaasamise levikut maailmas, antakse käesoleva peatükiga taustainfot selle valdkonna olukorrale maailma mastaabis. See aitab mõista, et e-kaasamisega tegelemise kohta ei ole tänapäeval kohane küsida kas teha või mitte, vaid küsida tuleb, kuidas teha, millises mahus teha ja kuidas paremini teha.

e-Kaasamine on käinud maailmas käsikäes infokommunikatsioonivahendite arenguga ning seda peetakse oluliseks teguriks demokraatia süvendamisel ühiskonnas. Infokommunikatsioonivahendite potentsiaalne kasu kaasavas demokraatias kasvab kogu maailmas pidevalt – üha enam inimesi üle kogu Maa kasutab järjest rohkem Interneti, sealhulgas ka poliitilistel ja ühiskondlikel eesmärkidel. Oluline on tähele panna, et areng on kiirem riikides, kus valitsuse tasandil teadlikult soovitakse demokraatiat arendada, ning aeglasem seal, kus riigijuhid on rahul *status quo*ga. Infokommunikatsioonivahendite kasutamine demokraatliku, kaasava ja kodanike huve arvestava valitsemisstiili levitamiseks on sõnastatud ÜRO Millenniumi deklaratsioonis. (Clift 2004)

ÜRO poolt 2008. aastal läbi viidud e-valitsemise alase uuringu „United Nations e-Government Survey 2008 From e-Government to Connected Governance“ käigus hinnati viie maailmajao valmidust e-riigi rakendamiseks. Tugeval esikohal oli Euroopa, millele järgnesid Põhja- ja Lõuna-Ameerika, Aasia, Okeania ning olulise mahajäämusega Aafrika. Maailma esikolmikus olid 2008. aastal Põhjamaad: Rootsi, Taani ning Norra. Maailma esimese 35 riigi sekka kuulus 70% Euroopa riike. Eesti positsioneerus e-riigi valmiduse poolest maailma riikide seas 13. kohale, olles endise Nõukogude Liidu mõjuala riikidest kõrgeimal kohal. Võrreldes 2005. aastaga oli Eesti tõusnud 6 koha võrra. Seal kõrval hinnati ka e-kaasamist riikides, võttes arvesse e-infojagamist, e-konsulteerimist ning e-otsustamist. Kõrgeima hinnangu said Ameerika Ühendriigid tänu tugevale e-infojagamisele ning e-konsulteerimisele, mis andis kodanikele võimaluse valitsusega interaktiivselt suhelda. Teisele kohale tuli Korea Vabariik ning kolmandat kohta jagasid Taani ning Prantsusmaa. E-kaasamise tabelis oli Eestil kõrge 8. koht, mis oli 2005. aastast 3 koha võrra kõrgem.

Jälgides Interneti ning e-valitsemise arengut viimase kahe aastakümne vältel, võib näha digitaalset lõhet maailma rikkamate ja vaesemate piirkondade vahel. Kuidas seda lõhet

vähendada ning mahajäänute arengut kiirendada, vajab veel lahendust. Infokommunikatsioonivahendid võimaldavad nii siseriiklikku kapseldumist kui ka laiemat riikideüleste poliitikate rakendamist, sõltuvalt konkreetse riigi valitsejate suhtumisest. Aktiivsed globaalse mõtlemisega kodanikud esindavad globaliseerumise uut dimensiooni ning moodustavad tänu infotehnoloogiavahenditele rahvusülese kogukonna. (United Nations 2008)

1.5 Kultuuridevahelised erinevused

Käesoleva töö uurimisobjektiks on Ida-Virumaa omavalitsusjuhtide suhtumine e-kaasamise vahenditesse eesmärgiga leida seoseid erinevate rahvuste ning erinevate hoiakute vahel. Ida-Virumaal kui mitmekesise rahvastikuga maakonnas on kultuuridevahelised erinevused aktuaalne teema. Vastava analüüsi tegemiseks tuleb tutvuda kultuuridevaheliste erinevuste alase teooria ning mudelitega.

Kultuuridevahelisi erinevusi on kirjeldanud mitmed sotsioloogid, otsides seoseid inimeste rahvusliku kultuurilise tausta ning tööalaste väärtuste vahel. Professor Geert Hofstede on tuntud kõnealuse valdkonna laiapõhjaline uurija ning nn Hofstede dimensioonide väljatöötajana. Töös kasutatakse tema teooriat, sest teda loetakse valdkonna pioneeriks vaatamata kultuuriteooriate mitmekesisusele ja teaduses loomulikuks olevale kriitikale. Tema teooria põhines äärmiselt mahukal uurimusel (G. Hofstede koduleht) ning sellel baseeruvad paljude järgmiste põlvete teadlaste tööd (nt Taras, Levine). Esmalt kirjeldas Hofstede rahvusliku kultuuri nelja dimensiooni: võimukaugus, individualism-kollektivism, maskuliinsus-feminiinsus ning ebakindluse vältimine. Hiljem lisati veel kaks dimensiooni: pikaajalisusele orienteeritus ning järgiandmine vs vaoshoidmine.

Käesoleva töö kontekstis on aktuaalsed järgmised Hofstede dimensioonid (refereerituna G. Hofstede kodulehelt):

Võimukaugus väljendab, millisel määral tavakodanikud aktsepteerivad ja eeldavad võimu ebaühtlast jaotumist. Ühiskonnasisese võimukauguse väljaselgitamine aitab hinnata, kuidas selles ühiskonnas suhtutakse inimeste vahel valitsevasse ebaõiglusse. Ühiskondades, kus võimukauguse määr on kõrge, on inimesed vastuvõtlikumad hierarhilisele ühiskonnakorraldusele, kus igaühel on oma positsioon, mille õigsuses ei

kahelda. Ühiskondades, kus võimukauguse määr on madal, on elanike eesmärk võimu jaotumist ühtlustada ning nõuavad võimu ebaõiglase jaotuse puhul põhjendusi.

Individualismi või selle vastandi **kollektivismi** ülekaalu ühiskonnas saab hinnata selle järgi, kas inimesed määratlevad iseend „mina“ või „meiena“. Individualism tähendab sellise ühiskonnakorra eelistamist, kus isikutelt oodatakse vaid enda ning oma lähisugulaste eest heaolu eest hoolekandmist. Kollektivismi puhul hinnatakse kõrgemalt ühiskonnakorda, kus isikutel on õigustatud ootus, et nende sugulased või teatud sotsiaalne grupp kannab nende eest hoolt tasuta täieliku lojaalsuse eest.

Ebakindluse vältimine väljendab, millisel määral ühiskonnaliikmed lasevad end häirida ebakindlusest ja teadmatuselt tuleviku suhtes. Tundmatu tulevikuga seotud küsimus ühiskonnas on, kas püüda tulevikku ette kontrollida või lasta sel lihtsalt juhtuda? Riikides, kus ebakindluse vältimise määr on kõrge, on levinud ranged usu- ning käitumisreeglid ning ebatavalist käitumist ning uudsete ideede väljendamist taunitakse. Madala ebakindluse vältimise määraga riikides valdab rahulikum suhtumine, mille puhul toimiv ning ajaga kaasas käiv praktika on olulisem, kui põhimõttekindlus ning vanadele kommetele truaks jäämine.

Kultuuride vaheliste suhete uurimisel on asjakohane ka Richard D. Lewise väljatöötatud ning tema 2005. aastal ilmunud teoses „When Cultures Collide“ kirjeldatud mudel, millega ta jagab kultuurid kolme peamisse kategooriasse, arvestades, et ehkki paljudel kultuuridel on mitme kategooria tunnused, on sageli ühe või kahe kategooria tunnused domineerivad.

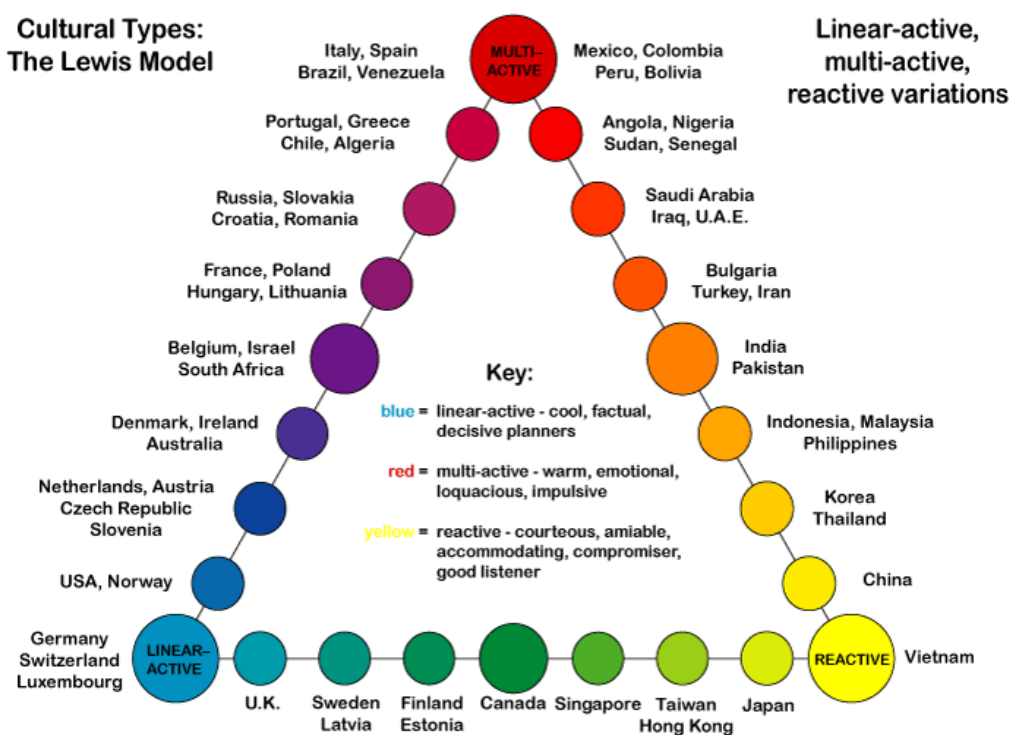
Lineaaraktiivse kultuuriruumi esindajaid iseloomustavad järgmised tunnused: kõnelevad poole vestluse ajast; tegelevad ühe asjaga korraga; planeerivad edasist tegevust samm-sammult; on viisakad, kuid otsese ütlemisega; hoiavad tundeid osaliselt vaos; vaidlevad argumenteeritult; harva segavad vahele; on tööle orienteeritud; tõde on diplomaatiast olulisem; austavad ametlikkust.

Multiaktiivse kultuuriruumi esindajaid iseloomustavad järgmised tunnused: kõnelevad suurema osa vestluse ajast; tegelevad mitme asjaga korraga; planeerivad edasist tegevust vaid üldjoontes; on emotsionaalsed; näitavad tundeid välja; vaidlevad

emotsionaalselt; segavad sageli vahele; on inimestele orienteeritud; tõde on paindlik; otsivad välja võtmeisiku.

Reaktiivse kultuuriruumi esindajaid iseloomustavad järgmised tunnused: kuulavad suurema osa vestluse ajast; reageerivad partneri tegevusele; edasist planeerides jälgivad üldiseid põhimõtteid; on viisakad ning väljenduvad kaudselt; varjavad tundeid; ei vaidlusta kunagi; ei sega vahele; on väga inimestele orienteeritud; diplomaatia on tõest olulisem; kasutavad tutvuseid.

Lewis on nende kategooriate põhjal loonud kolmnurkselt ühendatud dimensioonid, millele on paigutanud erinevad kultuurid vastavalt nende positsioneerumisele erinevate kategooriate vahel. (Joonis 1)

Joonis 1. Kultuuritüübid: Lewise mudel (R. D. Lewise koduleht)

Käesolevas töös on oluline jälgida kultuurilisi erinevusi Ida-Virumaale omaselt eesti ja vene rahvuslike kultuuride puhul. Lewise mudeli järgi nähtub, et eestlased on pigem lineaaraktiivse kultuuritüübi esindajad, olles viisakad, ent otsekohesed, ning faktikesksed. Vene rahvus läheneb pigem multiaktiivsele kultuuritüübile, omistades neile jutukuse, emotsionaalsuse ning kannatamatuse.

1.6 Hoiakud

Kui eelmises peatükis keskenduti kultuuridevahelistele erinevustele, siis nüüd on asjakohane avada hoiakute mõiste, sest see võimaldab empiirilises osas käesoleva töö teemale terviklikult läheneda ning analüüsida, kas ja kuidas on omavalitsusjuhtide hoiakud e-kaasamise vahenditesse seotud nende rahvusega.

Hoiakute uurimine kuulub psühholoogia valdkonda, kus neid on palju uuritud (nt Jung, Allport, Gordon) ning endiselt vaieldakse täpse definitsiooni üle. Gilbert *et al* (1998: 269-270) kirjeldavad hoiakut kui millegi või kellegi pooldamist või mittepooldamist läbi hinnangute andmise. Täpsemalt on nende definitsiooni kohaselt hoiak „psühholoogiline kalduvus, mida väljendatakse läbi konkreetse objekti hindamise teatud määral pooldamise või mittepooldamise“. Psühholoogilise kalduvusena peetakse hoiakut inimese sisemiseks seisundiks, mis kestab lühemat või pikemat aega. Sisemist seisundit ei ole võimalik otseselt vaadelda, kuid seda saab teha läbi reageeringute vaatlemise. Hoiakuid väljendatakse läbi positiivse või negatiivse reageerimise olukorrale, asjale või isikule – reeglina kaasneb positiivse hoiakuga positiivne reaktsioon ning negatiivse hoiakuga negatiivne.

Käesolevas töös käsitletakse väljendeid „hoiak“ ja „suhtumine“ sünonüümidenä, lähtudes ingliskeelse termini „*attitude*“ tõlkest. Ka eesti keeles kirjeldatakse hoiakut õigekeelsussõnaraamatu (2006) järgi suhtumisena.

Töö empiirilises osas (3. peatükk) rakendatakse hoiakute otsest mõõtmist eesmärgiga leida seoseid omavalitsusjuhtide hoiakutes e-kaasamise vahenditesse kultuuridevaheliste erinevustega.

2. e-KAASAMISE VAHENDID

Tehnoloogia areng on kaasa toonud rohkelt veebipõhiseid vahendeid, mida e-kaasamise protsesside käigus kasutada. Need vahendid võivad olla seotud omavalitsuse kodulehega, aga samal ajal on ka palju olemasolevaid platvorme, sh sotsiaalvõrgustikke, mida omavalitsusel on võimalik töövahendina kasutada. Käesolevas peatükis kirjeldatakse erinevaid e-kaasamise vahendeid. Toodud loetelu ei ole lõplik, sest info- ja kommunikatsioonitehnoloogia areng ning avaliku sektori suhtlemise liikumine veebikeskkondadesse on pidev ning dünaamiline. Lisaks on kõigi e-kaasamise vahendite puhul määratletud, millisele Metla adapteeritud e-kaasamise redeli astmele nad kuuluvad. Iga kaasamisvahendi puhul on toodud ka näide selle kasutamisest Eestis.

2.1 KOVi veebileht

Kohaliku omavalitsuse veebileht võimaldab lisaks kontaktandmete ja üldinfo avaldamisele tegeleda e-kaasamise I tasandiga (Tabel 1. Metla adapteeritud e-kaasamise redel), kus toimub kodanike teavitamine, informatsiooni jagamine. E-Riigi Akadeemia koostatud juhendis „Soovitused kohalike omavalitsuste veebisuhtluse interaktiivsuse tõstmiseks“ märgitakse, et eriti oluline on, et omavalitsuse veebilehelt oleks vähese vaevaga võimalik leida volikogu tööga seotud materjalid liikmetest istungite päevakordadeni. Lisaks on soovituslik luua kiirviited laiemat avalikku huvi pakkuvatele õigusaktidele.

Informatsiooni jagamine on riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele Eestis sätestatud Avaliku teabe seadusega, kus on loetelu informatsioonist, mille avalikustamine on asutuse veebilehel kohustuslik. Alternatiivina võib lisada veebilehe lingi, kus avalikustamist nõudev teave saadaval on. Nii on minimaalne e-kaasamine tagatud üleriigiliselt.

2.2 Küsimuste-vastuste rubriik KOVi veebilehel

Küsimuste-vastuste rubriik kohaliku omavalitsuse kodulehel annab võimaluse näha, kui palju on inimesi, kel on huvi ametnikega dialoogi astumiseks. Avalikud vastused kodanike küsimustele näitavad ka ametnike tooni kodanikega suhtlemisel – kui need on

kuivad ning umbisikulisel, võib see kodanike hinnangut negatiivselt mõjutada. Kristiina Reinsalu (2006) hinnangul mõjutab kodanike huvi ka võimalus antud vastuseid kommenteerida. Kui kommenteerimisvõimalus on olemas, on huvi suurem, kui ei ole, võib see olla väiksem. Inimeste huvi selle kaasamisvahendi vastu võib vähendada ka see, kui ametnikud jätavad küsimustele vastamata, suunavad neid edasi teistele ametnikele või vastavad väga pika aja möödudes. Ka e-Riigi Akadeemia (2012) soovib küsimused ja vastused avalikustada, vähendamaks võimalust, et sama küsimusega pöörduakse erinevate kodanike poolt mitu korda.

Küsimuste-vastuste rubriik on hea võimalus kodanikega suhtlemiseks, kuid seda tuleb ametnike poolt oskuslikult kasutada, et mitte kutsuda esile kodanike meelepaha. Küsimuste-vastuste rubriiki võib lugeda Metla adapteeritud e-kaasamise redelil II ehk veebipõhise diskussiooni astmel olevaks pidada.

Eestis on küsimuste-vastuste rubriiki rakendanud näiteks Tartu linn, mille veebilehel on see nime „Ametnik vastab“ all. Seal on kodanikel võimalus nii nimeliselt kui anonüümselt küsida linnavalitsuse ametnikelt omavalitsuse tegemistega seonduvaid küsimusi, millele ametnikud vastused annavad. Kommenteerimise võimalust käesoleva töö koostamise ajal seal ei ole. (Tartu linna veebileht)

2.3 Blogid

Blogimine ehk avaliku veebipäeviku pidamine (ÕS 2006) on omavalitsusele võimalus vabamas vormis kohaliku elu küsimuste üle arutleda. Blogi võib olla integreeritud ametlikule veebilehele või viib sinna otselink. Hea keelekasutusega ning elanikele olulisi teemasid kasutav blogi võib koguda palju lugejaid, kuid kui seda ei juhtu, tuleks omavalitsuses järgi mõelda, kuidas lugejate hulka suurendada ning inimesi ka postitusi aktiivselt kommenteerima kutsuda. (e-Riigi Akadeemia 2012)

Blogid kuuluvad Metla adapteeritud e-kaasamise redelil üheaegselt I ja II astmele, sest neid saab kasutada nii informeerimiseks kui läbi kommentaariumi ka diskuteerimiseks.

e-Riigi Akadeemia toob hea bloginäitena nii „Soovitustes kohalike omavalitsuste veebisuhtluse interaktiivsuse tõstmiseks“ (2012) kui ka „Eesti valitsusasutuste e-kaasamispraktikate analüüsis“ (2012) välja Järva-Jaani vallavanema Arto Saare blogi

aadressil artosaar.blogspot.com, mis on familiaarses stiilis kirjutatud ja puudutab palju kohalikele elanikele olulisi teemasid, mida näitab ka suur loetavus.

2.4 Arvamusküsitlus veebis

Kohalikel omavalitsustel on kodanike seisukoha küsimiseks võimalik kasutada ka veebipõhiseid arvamusküsitlusi, kus inimesed saavad omavalitsuse poolt püstitatud küsimuses oma eelistust näidata. Arvamusküsitlused omavalitsuse veebilehel kuuluvad Metla adapteeritud e-kaasamise redelil III ehk otsustusprotsessi kaasamise astmele. Näiteks 2008. aastal avaldas Tallinna linn veebis küsitluse, kas rahastada suuremalt Tallinna Linnateatri või Tallinna Kultuurikatla ehitustöid (Tallinna Postimees 17.11.2008). Käesoleva töö valmimise ajal on Tartu linna kodulehel küsitlus, mille tulemusena valivad linnakodanikud Tartu aasta teo 2013 (Tartu linna veebileht).

2.5 Kaasav eelarveplaneerimine

Kaasav eelarveplaneerimine on protsess, mis võimaldab tavalistel elanikel osaleda eelarvesse puutuvate otsuste tegemises. (Krenjova 2012) See tähendab, et kohalik omavalitsus otsustab teatud osa eelarvest eraldada otsustamiseks kohalikele elanikele. Kaasavat eelarveplaneerimist viiakse ellu ettevalmistatud mudeli abil ning see koosneb nii aruteludest näost-näku kohtumistel kui ka veebikeskkonnas. Protsess lõppeb hääletusega, mis on omavalitsusele siduv, kui omavalitsus nii otsustanud on. (E-Governance Academy 2012)

Metla adapteeritud e-kaasamise redelil on kaasav eelarveplaneerimine III ehk otsustusprotsessi kaasamise astmel.

Esmakordselt teostati Eestis kaasavat eelarveplaneerimist 2013. aastal Tartu linnas, kus linnakodanikud said teha ettepanekuid ning hääletada ca 1% investeringute eelarve summa jagamise üle. (Tartu linna koduleht)

2.6 e-Valimised

E-hääletamise süsteeme on maailmas rakendatud erinevaid Interneti-põhistest süsteemidest spetsiaalselt kaughääletamiseks loodud tehniliste seadmeteni. Et

käesolevas töös uuritakse Eesti omavalitsusi, kirjeldatakse siin e-valimisi Eestis toimiva süsteemi varal.

E-hääletamise, mis kuulub Metla adapteeritud e-kaasamise redelil otsustusprotsessi kaasamise astmele, põhimõte on turvalisuse, usaldusväärsuse ja kontrollitavuse poolest sarnaneda maksimaalselt tavalisele hääletamisele valimisjaoskondades, võimaldades anda oma hääle Interneti vahendusel oma valitud asupaigas. Hääletaja tuvastamiseks kasutatakse ID-kaarti. (Vabariigi Valimiskomisjon 2004-2010)

2.7 Online sotsiaalsõrgustikud

Veebipõhised sotsiaalsõrgustikud võivad olla teineteisest küllaltki erinevad, kuid neil on ka teatavad ühised nimetajad. Enamasti võimaldavad need kasutajatel otsida üles ning luua kontakte teiste kasutajatega, keda nad on realses elus kohanud, ning püsida sõprade ja tuttavatega ühenduses. Paljud kasutavad võimalust laiendada oma tutvusringkonda, kasutades oma veebiruumis nähtav olemist ärilistel eesmärkidel. Sotsiaalsõrgustike levinud ühine omadus on võimalus jagada visuaalset ja muud materjali, mis omakorda on viinud virtuaalse ja tõelise reaalsuse piiride hägustumiseni, eriti noorte seas. (Cachia 2008)

Kõige populaarsemad sotsiaalsõrgustikud, mida Eesti inimesed käesoleva töö kirjutamise ajal kasutavad, on Facebook, YouTube ja Twitter (Top Sites in Estonia). e-Riigi Akadeemia (2012) soovib omavalitsuse sotsiaalmeedia kontode viited panna ka ametlikule kodulehele. Facebookis võiks omavalitsus püstitada küsimusi ning algatada arutelusid omavalitsusega seotud küsimustes. Asutusesiseselt peaks olema sõnastatud selged reeglid, kes ja kuidas lehe sisu haldab. Twitteri kasutamisel tuleb aga kohaneda selles sõrgustikus käibel oleva stiiliga, sest sealne kasutaja ei oota ametlikke pressiteateid ning kuiva infot, vaid dünaamilist suhtlust ning kogukonnale olulisi sõnumeid. Enne sotsiaalmeedia kasutuselevõttu on soovituslik otsida nõu uue meedia spetsialistidelt ning ka teiste omavalitsuste sotsiaalsõrgustikes kogenud ametnikelt.

Metla adapteeritud e-kaasamise redelil kuuluvad sotsiaalsõrgustikud korraga kõigile kolmele astmele, sest võimaldavad nii informeerimist, konsulteerimist kui ka otsustusprotsessi kaasamist.

Silmapaistev sotsiaalmeedia kasutaja Eesti avalikust sektorist on näiteks Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves, kes on aktiive Facebooki- ja Twitteri-kasutaja, postitades lisaks ametlikele teadetele ka isiklikke arvamusi. Käesoleva töö kirjutamise ajal on Toomas Hendrik Ilvese Facebooki lehel 42 528 „laikijat“ ning Twitteris 20 537 järgijat. Ka Youtube’is on Toomas Hendrik Ilvesel konto, kuhu postitatakse presidendi ametlikke videotervitusi. See kanal ei ole eelmainitutega võrreldes oma 329 tellijaga niivõrd populaarne, ent on siiski kasutusel. Eesti kohalikest omavalitsustest on Facebookis aktiivselt esindatud näiteks Keila linn, kelle lehel jagatakse aktiivselt linnaelanikele olulist infot linnas toimuvatest üritustest linnavalitsuse uudisteni.

3. UURIMUS: e-KAASAMINE IDA-VIRUMAA

Kiisla ja Rootamm-Valteri (2012) uuringus otsiti seoseid omavalitsuse jõukuse ning kodanike kaasamise vahel, kuid selget korrelatsiooni välja ei joonistunud. Intervjuude tulemustest nähtus, et Ida-Virumaa kohalikel omavalitsustel pole konkreetset kaasamispoliitikat ning on võimalik, et ei osata hinnata kodanike kaasamist kui väärtuslikku ressursi omavalitsuste arendamisel. Tähelepanu vääriskas asjaolu, et e-kaasamise vahendeid ei olnud kasutatud üldse või tehti seda vähe. Sellised tulemused tõstatasid küsimusi: miks see nii on? Kui omavalitsuse jõukus ei ole kodanike kaasamise juures kuigivõrd oluline tegur, siis mis on? Kas vastus võiks peituda omavalitsusjuhtide hoiakutes kaasamise suhtes?

Küsimusi tekitas ka Geomedia poolt 2006. aastal teostatud uuring „Kohaliku omavalitsuse üksuste ametnike pikaajalise koolitusvajaduse uuring“, millest nähtus Ida-Virumaa omavalitsuste töötajate madal Interneti kasutamise võimekus.

Ida-Virumaad ning tema kohalikke omavalitsusi iseloomustab rahvaste mitmekesisus ning seetõttu tõstatus ka küsimus, kas võib leida seoseid kultuuridevaheliste erinevuste ja hoiakute vahel?

Kaasamisse, e-võimekusse ning kultuuridevaheliste erinevuste rolli puutuvate küsimuste ühendamisel sai käesoleva töö eesmärgiks selgitada välja Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtide hoiakud e-kaasamise vahendite suhtes, otsides nende seoseid kultuuridevaheliste erinevustega.

3.1 Uurimismetoodika

Käesoleva uurimuse teostamiseks viidi 2013. aasta detsembris läbi telefoniintervjuud Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtide seas. See andis võimaluse selgitada välja, millised on omavalitsusjuhtide hoiakud e-kaasamise vahendite suhtes ja kas nende hinnangul oleks omavalitsuse elanikud vastavatele kaasamisvahenditele vastuvõtlikud.

Hoiakute mõõtmise teeb keeruliseks asjaolu, et tegu on sisemise psühholoogilise seisundiga ning ka väliste reaktsioonide mõõtmine on mõõtja poolt hinnanguid andev

tegevus. Eristatakse kaht peamist mõõtmisviisi: otsene ja kaudne, mida seostatakse teadliku ja alateadliku hoiaku ja nende võimaliku erinevusega. Fazio ja Olson (2008) on täheldanud, et teadlik ja alateadlik hoiak kattuvad, kui puudub motivatsioon oma tõelist hoiakut varjata. Kui aga ühiskondlik surve või mõni muu tegur eeldavad üht- või teistsugust hoiakut, on inimesed altimad oma teadlikku hoiakut väljendama ootustele vastavalt.

Otsese mõõtmisega tuvastatakse enne kõike teadlikud hoiakud ning mõõtmisel kasutatakse konkreetseid objekte ja küsimusi, mida hinnatakse etteantud skaalal, ent kaudse mõõtmisega tuvastatakse alateadlikuid hoiakuid ning mõõtmisel välditakse konkreetseid hoiakuid puudutavaid küsimusi. Keerulised väited asendatakse lihtsate sõnade ja piltidega, mida testitaval palutakse hinnata või kategoriseerida, kuid huvi vastava teema kohta hinnatakse hoopis arvestades aega, mis vastamiseks kulub. Neist meetoditest on erinevaid variatsioone, kuid üldjoontes on nad kirjeldatutega sarnased. (Payne *et al* 2008)

Käesolevas töös kasutati hoiakute tuvastamisel otsest mõõtmist, st uurimisalustele isikutele esitati konkreetseid küsimusi ning paluti oma hoiakut teatud e-kaasamise vahendite vastu 5-pallisel skaalal hinnata, avaldades nii positiivset või negatiivset suhtumist. Definitsiooni kohaselt väljendatakse hoiakut konkreetset objekti teatud määral pooldades või mitte pooldades (Gilberti *et al* 1998). Käesolevas töös peetakse „positiivsega“ silmas pooldamist ning „negatiivsega“ mitte pooldamist. Numbrilised väärtused 1 ja 2 tähendasid vastavalt „väga negatiivne“ ning „pigem negatiivne“ ning 4 ja 5 „pigem positiivne“ ja „väga positiivne“. Hinne 3 tähistas neutraalset seisukohta, sh arvamuse puudumist.

Telefoniintervjuud viidi läbi Ida-Virumaa vallavanemate ja linnapeadega. Meili teel saadeti küsimused (lisa 1) tutvumiseks ning vastused koguti telefonitsi, mis võimaldas võtta lisakommentaare ja koguda praktilisi näiteid omavalitsuste kogemusest. Esmalt jäeti mainimata töö seos kultuuridevaheliste erinevustega, et mitte mõjutada intervjuueeritavaid vastama „õigesti“, põhinedes Richard D. Lewise uurimusel (Lewis 2003: 380), kus ta leidis, et vene rahvusest isikutel „on kalduvus öelda asju, mida te nende arvates kuulda tahate“.

Intervjuuküsimustes ja vastustes kasutati sõnastuse huvides lisaks sõnadele „hoiak“, „positiivne“ ja „negatiivne“ ka muid väljendeid (nt „suhtumine“, „meelestatus“, „pigem vastuvõtlikud“, „pigem mitte vastuvõtlikud“) vastavalt küsimuse kontekstile. Numbrilised väärtused väljendasid aga ühtviisi positiivset ja negatiivset poolust olenemata täpsest sõnastusest. Et intervjuud viidi läbi telefoni teel, oli vajadusel võimalik ka küsimusi ja vastusevariante täpselt lahti seletada. Lisaks andsid omavalitsusjuhid kommentaare ning jagasid oma kogemust, täiendades numbrilisi tulemusi väärtusliku lisainfoga.

Intervjuu tulemuste põhjal loodeti tuvastada erinevate kultuuride eelistusi e-kaasamise erinevate tasandite (Metla) osas. Metla e-kaasamise adapteeritud redel on selliseks analüüsiks sobilik, sest on Arnsteini kodanike avalikkuses osalemise redelist üldisem, on disainitud spetsiaalselt e-kaasamisele ning ühtib üldjoontes e-Riigi Akadeemia koostatud juhistega.

Hofstede ja Lewise kultuuridevaheliste erinevuste teooriate põhjal võib teha oletusi, millised kultuurid on milliste e-kaasamise tasandite suhtes vastuvõtlikumad. Näiteks tundub usutav, et kodanike kaasamine otsustusprotsessi on väiksema võimudistantsiga ja suurema ebakindluse taluvusega kultuuridele vastuvõetavam.

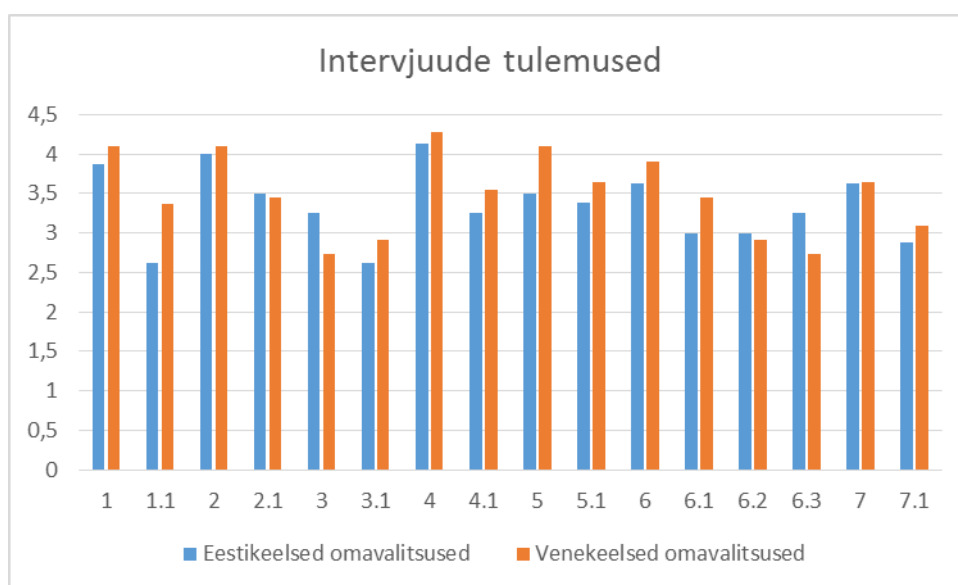
Tulemuste analüüsimiseks jagati Ida-Virumaa omavalitsused kahte gruppi: omavalitsused, kus eestlaste osakaal on üle 50%, ja omavalitsused, kus eestlaste osakaal on alla 50%. Eestlaste osakaalu protsent pärineb 2011. aasta rahvaloenduse tulemustest. Arusaadavuse huvides nimetatakse neid edaspidi vastavalt eestikeelseteks ja venekeelseteks omavalitsusteks. Seejärel arvutati välja kõigi küsimuste keskmised tulemused eestikeelsetes ning venekeelsetes omavalitsustes. Need tulemused koos omavalitsusjuhtide suuliste kommentaaridega aitasid hinnata, millised on nende hoiakud e-kaasamise vahendite suhtes. Analüüsi tulemustega tutvudes tuleb mees pidada, et ka omavalitsuse elanike vastuvõtlikkusest rääkides on tegu vaid vallavanemate ja linnapeade hinnanguga olukorrale, mitte kontrollitud reaalse situatsiooniga.

3.2 Ülevaade intervjuutulemustest

Intervjuu koosnes kaheksast küsimusest koos alaküsimustega, mis tegi kokku seitseteist küsimust. Ida-Virumaa kahekümnest omavalitsusjuhist vastas üheksateist. Vastamata

jättis Narva-Jõesuu, kus ei linnapea ega linnasekretär soovinud intervjuus osaleda. E-kaasamise vahendite kohta käivate küsimuste esimeses pooles andis omavalitsusjuht oma isikliku hoiaku vastavale e-vahendile ning teises pooles hindas, kuivõrd vastuvõtlikud on tema omavalitsuse elanikud sellisele kaasamisvahendile. Lisaks andsid omavalitsusjuhid kommentaare ning jagasid oma kogemust.

Omavalitsusjuhtide isikliku arvamuse seas joonistus kultuuridevaheline erinevus välja vaid kahe e-kaasamise vahendi osas. Kui oletada, et inimese nimi kajastab tema rahvust, siis võiks teha järelduse, et venekeelsed omavalitsusjuhid andsid negatiivseid isiklikke hinnanguid e-valimistele ning sotsiaalmeediale. Eestlastest omavalitsusjuhtide hinnangud neile kahele e-vahendile olid pigem positiivsed ja väga positiivsed. Ülejäänud e-vahendite osas vaid ühele rahvusele omistatavaid tulemusi ei esinenud.

Joonis 2. Intervjuude keskmised tulemused eestikeelsetes ja venekeelsetes omavalitsustes küsimuste kaupa. (Küsimused Lisas 1, kõigi omavalitsuste tulemused Lisas 2)

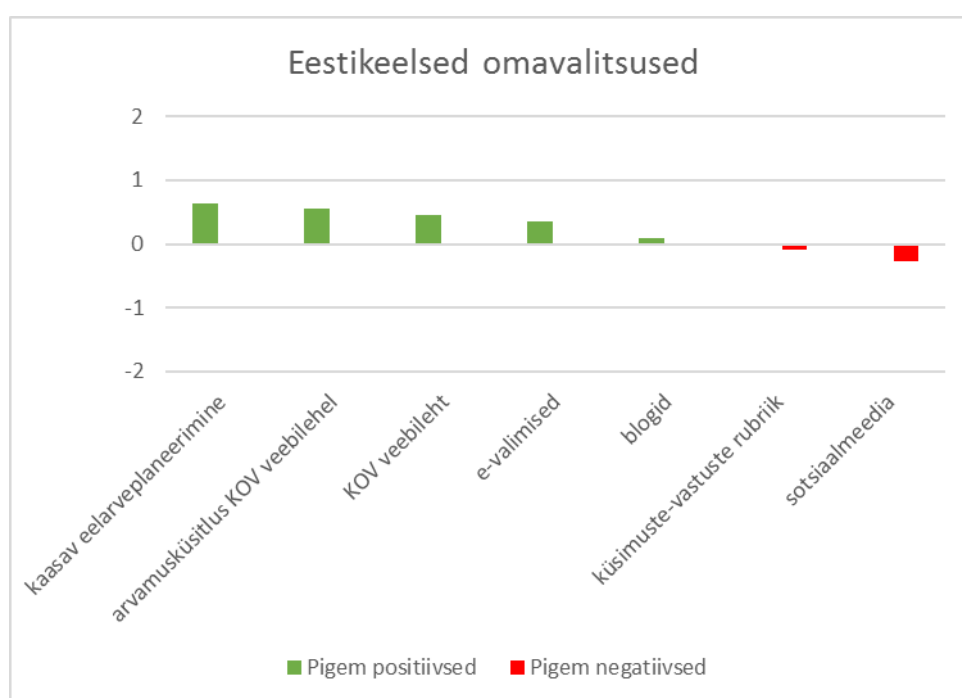
Võrreldes omavalitsusi, kus üle 50% elanikest on eestikeelsed (11), ja omavalitsusi, kus üle 50% elanikest on muukeelsed (8 ilma Narva-Jõesuuta), esines mõningaid tähelepanuväärseid erinevusi (Joonis 2). Kõigepealt tuleb öelda, et omavalitsusjuhtide isiklik arvamus ei sõltunud kuigivõrd omavalitsuse rahvastiku koosseisust ning keskmised tulemused neis küsimustes olid suuremas osas lähedased. Näiteks e-valimiste, omavalitsuse veebilehe, arvamusküsitluse, sotsiaalmeedia ning blogide osas

oli nii eesti- kui venekeelsete elanike ülekaaluga omavalitsuste juhtide keskmine hinnang pigem positiivne. Suurem vahe oli kahes küsimuses: küsimuste-vastuste rubriiki hindasid valdavalt eestikeelse elanikkonnaga omavalitsuste juhid pigem negatiivselt ning valdavalt venekeelse elanikkonnaga omavalitsuste juhid pigem positiivselt; teine vahe ilmnis kaasava eelarveplaneerimise juures, kus mõlema poole omavalitsusjuhid pidasid kaasavat eelarveplaneerimist isiklikult pigem positiivseks, kuid eestikeelsetes omavalitsustes hinnati seda olulisemalt kõrgemalt, tuues 5-pallisel skaalal keskmiseks tulemuseks 4,09 venekeelsete omavalitsuste juhtide 3,5 kõrval.

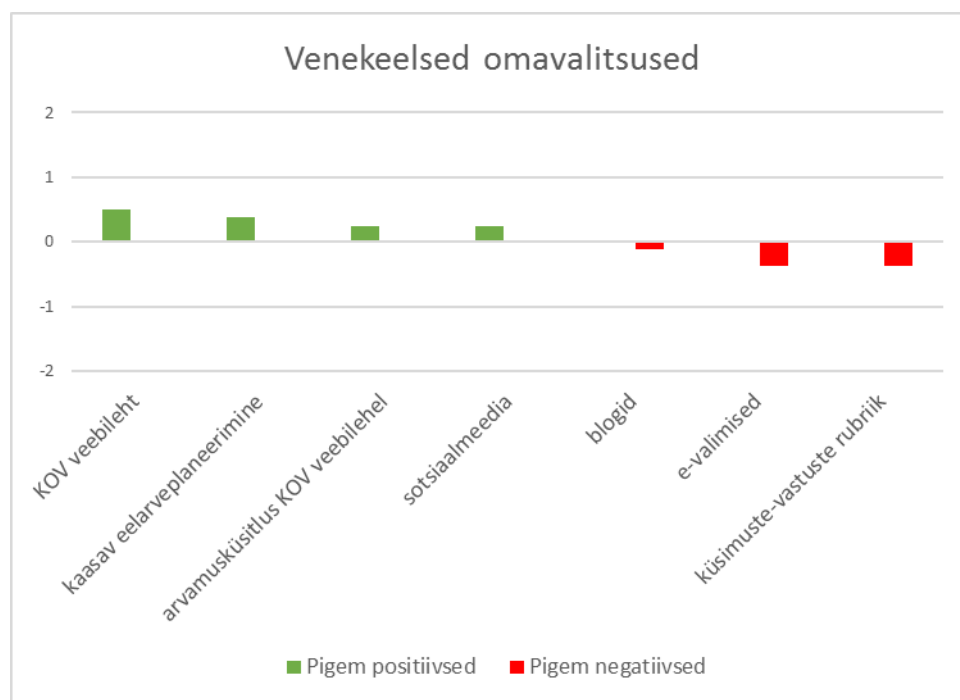
Erinevusi võis märgata küsimuste puhul, kus omavalitsusjuhid hindasid omavalitsuse elanike vastuvõtlikkust vastavatele e-vahenditele. Üsna ootuspärane oli tõdemus, et e-valimistesse suhtutakse pigem negatiivselt omavalitsustes, kus valdav osa elanikke on venekeelsed. Mitmed omavalitsusjuhid tõid seda erinevust välja ka oma kommentaarides, sealjuures nt Kohtla vallavanem Etti Kagarov pidas selle põhjuseks Keskerakonna poolt tehtavat negatiivset propagandat. Samal ajal valdavalt eestlastest elanikega omavalitsustes on omavalitsusjuhid hinnanud inimeste suhtumist e-valimistesse pigem positiivseks. Üllatav oli tulemus, et valdavalt eestikeelse elanikkonnaga omavalitsuste elanike valmidus omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia suhelda on omavalitsusjuhtide hinnangul väiksem, kui venekeelse elanikkonnaga omavalitsustes. Samas ei pruugi see tulemus olla seotud rahvusega, vaid on kokkusattumus – näiteks Tudulinna vallavanem Andrus Toss põhjendab sotsiaalmeedia ja ka teiste e-vahendite ebasobivust sellega, et neil on piirkondliku eripärana halb internetiühendus (piiriala, hajaasustus, metsatalud), mis halvendab erinevate e-võimaluste kasutamist oluliselt.

Keskmissi tulemusi vaadates nähtus veel, et eestikeelsetes omavalitsustes on üleüldine vastuvõtlikkus e-kaasamise vahenditele suurem, kui venekeelsetes omavalitsustes (Joonised 3 ja 4). Pigem positiivse hinnangu said eestikeelsetes omavalitsustes viis ning venekeelsetes neli e-vahendit, pigem negatiivse eestikeelsetes kaks ning venekeelsetes kolm. Ühine arvamus oli küsimuste-vastuste rubriigi osas, mida mõlemas variandis peeti pigem negatiivseks. Eestikeelsetes omavalitsustes jäi negatiivsele poolele veel sotsiaalmeedia, venekeelsetes aga e-valimised ning blogid. Ehkki üksikute e-vahendite osas selgusid mõningased erinevused suhtumises, ei tekkinud otsest seost Metla

adapteeritud e-kaasamise astmetega. Mõlemat tüüpi omavalitsustes jäi nii negatiivsele kui positiivsele poolele nii informeerimise, konsulteerimise kui otsustusprotsessi kaasamise astmetele kuuluvaid e-vahendeid. Võib vaid märkida, et venekeelsetes omavalitsustes oli esimesel kohal omavalitsuse veebileht teavituskanalina, mis kuulub informeerimise tasandile, ning eestikeelsetes omavalitsustes oli esimesel kohal kaasav eelarveplaneerimine, mis kuulub otsustamise kaasamise tasandile. Samas oli kaasav eelarveplaneerimine venekeelsetes omavalitsustes kohe teisel kohal, mistõttu ei saa eelmist märkust liiga põhjanevaks pidada.

Joonis 3. Eestikeelsete omavalitsuste elanike vastuvõtlikkus keskmiselt e-kaasamise vahenditele omavalitsusjuhtide hinnangul. Joonisel on skaala arusaadavuse huvides nihutatud kolme palli võrra madalamale, tsentreerides graafiku ümber nulli.

Joonis 4. Venekeelsete omavalitsuste elanike vastuvõtlikkus keskmiselt e-kaasamise vahenditele omavalitsusjuhtide hinnangul. Joonisel on skaala arusaadavuse huvides nihutatud kolme palli võrra madalamale, tsentreerides graafiku ümber nulli.

Kiisla (2009) oletas, et kui kohalikus omavalitsuses on eestlaste osakaal üle 20%, ei ole kultuuridevaheliste erinevustega arvestamise järele kuigivõrd vajadust. Sellest lähtudes võiks ka käesoleva uurimuse raames võrrelda mitte vaid üle ja alla 50% eestlaste osakaaluga omavalitsusi, aga ka neid, kus eestlaste osakaal on üle või alla 20%. Ida-Virumaa omavalitsused, kus on alla 20% eestlasi, on Alajõe vald ning Kohtla-Järve, Narva, Narva-Jõesuu ja Sillamäe linnad. Võrdlusest jääb välja Narva-Jõesuu, kes uurimuses osaleda ei soovinud. Ülejäänud omavalitsustes on eestlaste osakaal üle 20%. Vastupidiselt Kiisla (2009) oletusele, kus kultuuridevahelised erinevused vajavad tähelepanu alles siis, kui eestlaste osakaal on omavalitsuses alla 20%, tulevad käesolevas uurimuses suuremad vahed välja siis, kui võrdluses on omavalitsused, kus pool või enam rahvastikust on eesti- või venekeelne. Vaadeldes nii omavalitsusjuhtide isiklike hoiakuid e-kaasamise vahendite osas kui ka nende hinnanguid omavalitsuse elanike vastuvõtlikkusele erinevate e-vahendite osas, on näha, et kui võrrelda alla ja üle 20% eestlase osakaaluga omavalitsusi, on tulemused palju lähedasemad, kui üle ja alla 50% eestlaste osakaaluga omavalitsuste puhul. Märkimisväärsed vahed jäävad küll püsima e-valimiste osas, kus nii 50% ja enama kui ka 80% ja enama muukeelsete

ülekaaluga omavalitsustes on e-valimiste osas meelestatus pigem negatiivne, samas kui kummagi protsendivariandi puhul eestlaste ülekaaluga omavalitsustes on meelestatus pigem positiivne. Kui võrdluses on omavalitsused, kus eestlasi on alla või üle 20%, kaob mitmes küsimuses eristumine ära, näiteks valmidus sotsiaalmeedia kaudu suhelda ning suhtumine blogidesse võrdsustuvad. Samas üle ja alla 50% eestlaste osakaaluga omavalitsuste võrdluses tuli selgelt välja, et valdavalt venekeelsetes omavalitsustes on sotsiaalmeedia kaudu suhtlemise valmidus suurem, ent blogidesse suhtumine negatiivsem, kui valdavalt eestikeelsetes omavalitsustes. Võib oletada, et kultuuridevahelised erinevused tulevad omavalitsusjuhtide hoiakuid uurides selgemalt välja siis, kui võrrelda aritmeetilise enamuse põhjal, ning ühtlasi võib arvata, et kui ühe rahvuse osakaal omavalitsuses on alla 20%, ühtlustub vähemus enamusega. Seda oletust toetavad ka omavalitsusjuhtide kommentaarid, milles kinnitasid, et eestlaste ja venelaste suhtumise vahel nad erinevust ei märka, põhjendades seda korduvalt ka sellega, et üht või teist rahvust on omavalitsuses liialt vähe. Sinna kõrvale võib pidada märkimisväärses, et neis omavalitsustes, kus omavalitsusjuht oli täheldanud erinevusi eestlaste ja venelaste suhtumises e-kaasamise vahenditesse, on eestlaste ja venelaste osakaalu suhe selline, et kumbki rahvus ei ole väga väikeses vähemuses. Kiviõli linna (eestlasi 38,6%), Kohtla valla (eestlasi 50,6%) ja Kohtla-Nõmme valla (eestlasi 67,4%) kõrval oli erandiks Vaivara vald (eestlasi 24,8%), kus eestlaste osakaal on oluliselt väiksem, ent moodustas siiski neljandiku elanikest (Rahvaloendus 2011). Kiviõli linnapea Dmitri Dmitrijev nägi vahet enne kõike sotsiaalmeedia kanalites, kus tema hinnangul kasutavad venelased enam Odnoklassnikit ja teisi venekeelseid võrgustikke ning eestlased Facebooki ja teisi. Vaivara vallavanema Heiki Luts arvas, et eestlased on Facebooki kasutamisel venelastest aktiivsemad, samuti e-valimiste osas. Viimasega nõustus selgelt ka Kohtla vallavanem Etti Kagarov, kes pidas venelaste suhtumist e-valimistesse eestlastest oluliselt negatiivsemaks. Seega võib käesoleva uurimuse tulemuste põhjal arvata, et erinevalt Kiisla (2009) oletustest, kus kultuuridevahelised erinevused muutuvad oluliseks alles siis, kui eestlaste osakaal omavalitsuses on alla 20%, muutuvad nii väikese eestlaste või ka venelaste osakaalu puhul kultuuridevahelised erinevused märkamatuks, sest vähemus ühtlustub enamusega. Küll aga tuleb protsente vaadates meeles pidada, et intervjuueeritavaid oli vähe ja järelduste

tegemise asemel saame nende andmete põhjal vaid oletusi formuleerida ja neid omakorda järgmiste uurimuste raames kontrollida.

3.3 Hoiakud e-kaasamise vahenditesse

Ida-Virumaa omavalitsusjuhtidega tehtud intervjuude tulemusi on paslik analüüsida e-vahendite kaupa, sest nii olid üles ehitatud intervjuuküsimused. Iga e-vahendi puhul kirjeldatakse tulemusi ning otsitakse seoseid nii Metla adapteeritud e-kaasamise redeliga kui ka Hofstede ja Lewise kultuuridevaheliste erinevuste teooriaga. Analüüsi käigus on võetud arvesse, et Hofstede ja Lewise hinnangud venelastele ei ole Eestis elavatele vene rahvuse esindajatele üksüheselt ülekantavad. Näiteks Eestis elavate venelaste võimukaugus ei pruugi olla sama suur, kui seda on Venemaal, sest väikese võimukaugusega Eesti kultuuriruum on oma mõju avaldanud. Samas on omavalitsustes, kus venelaste osakaal on suurem, säilinud vene kultuurile omased tunnused, nagu võib oletada intervjuutulemuste ning omavalitsusjuhtide kommentaaride põhjal. Tähelepanu pööratakse nii omavalitsusjuhi isiklikule hoiakule kui ka tema hinnangule, kuivõrd vastuvõtlikud on antud omavalitsuse elanikud erinevatele e-kaasamise vahenditele.

Analüüsi käigus võrreldakse omavalitsusi, kus eestlaste osakaal on üle ja alla 50% elanikest, selguse huvides nimetatakse neid vastavalt eestikeelseteks ning venekeelseteks omavalitsusteks. Eestikeelsete omavalitsuste all peetakse käesolevas töös silmas Avinurme, Iisaku, Illuka, Kohtla, Kohtla-Nõmme, Lohusuu, Lüganuse, Mäetaguse, Sonda, Toila ning Tudulinna valdasid. Venekeelseteks omavalitsusteks peetakse käesolevas töös Alajõe, Aseri, Jõhvi ja Vaivara valdasid ning Kiviõli, Kohtla-Järve, Narva ning Sillamäe linnasid. Eestlaste osakaalu protsent nimetatud omavalitsustes pärineb 2011. aasta rahvaloendusest. Narva-Jõesuu jäi antud uuringust välja, sest linnavalitsusel puudus soov uuringus osaleda.

Intervjuutulemuste analüüsimisel andsid mõlemat tüüpi omavalitsuste juhtide keskmised hinded ülevaate, kas nende suhtumine erinevatesse e-kaasamise vahenditesse on pigem positiivne või negatiivne. Lisaks antud kommentaarid toetasid numbrilisi hindeid ning selgitasid erandjuhtumeid.

3.3.1 KOVi veebileht aktiivse teavituskanalina

Omavalitsusjuhtidelt küsiti, kuivõrd nad usuvad, et kohaliku omavalitsuse veebileht aktiivse teavituskanalina võib toetada omavalitsuse arengut (Lisa 1, küsimus 2). Lisaks paluti hinnata, kuivõrd sobilikuks teavituskanaliks peab juht omavalitsuse veebilehte nende omavalitsuse elanikele (Lisa 1, küsimus 2.1). Omavalitsusjuhtide isiklik hoiak omavalitsuse veebilehe kui aktiivse teavituskanali suhtes oli olenemata elanike rahvuslikust koosseisust üsna võrdselt pigem positiivne, keskmise hindegiga 4 venekeelsete omavalitsuste juhtide seas ning 4,09 eestikeelsete omavalitsuste juhtide seas. Ka elanikele peeti seda teavituskanalit ühtmoodi üsna sobilikuks, saades venekeelsetes omavalitsustes hindeks 3,5 ning eestikeelsetes 3,45. Vahe tekkis siis, kui eestikeelsete ja venekeelsete omavalitsuste elanike eelistused pingeritta pandi. Pingereast nähtus, et vaatlemise all olnud e-kaasamise vahendites oli venekeelsete omavalitsuste seas omavalitsusjuhtide hinnangul esikohal just omavalitsuse veebileht. Eestikeelsetes omavalitsustes oli see alles kolmandal kohal.

Sellele võib põhjuseid leida kultuuridevahelistest erinevustest. Omavalitsuse veebileht teavituskanalina kuulub e-kaasamise I tasandile, kus toimub informatsiooni jagamine. Hofstede võimukauguse printsiibi kohaselt on suure võimukaugusega kultuuridele omane võimulolijate otsuste passiivne aktsepteerimine, samas kui väikese võimukaugusega kultuurides soovivad inimesed aktiivselt otsustamises osaleda (Hofstede ja Hofstede 2005, lk 59). Hofstedede (2005, lk 43) võimukauguse indeksi kohaselt on Venemaa tulemus 100-pallisel skaalal 93 punkti, mis paneb ta 74 uuritud riigi seas võimukauguse poolest 6. kohale, mis näitab väga suurt võimukaugust. Eesti tulemus on 40 punkti ning 74 riigi seas 57.-59. koht, mis näitab pigem väikest võimukaugust. Eestis elavate venelaste võimukaugus ei pruugi olla sama suur, kui seda on Venemaal, sest väikese võimukaugusega Eesti kultuuriruum on oma mõju avaldanud, aga omavalitsustes, kus venelaste osakaal on suurem, on säilinud vene kultuurile omased tunnused. Seda toetab ka asjaolu, et venekeelsetes omavalitsustes on omavalitsuse teavituskanal esimene eelistus e-kaasamise vahendite seas, samas kui eestikeelsetes eelistatakse aktiivset kaasamist kõigepealt. Võib oletada, et venekeelsetes omavalitsustes on kaasamise I tasandile kuuluv veebileht teavituskanalina eelistatuim

just suure võimukauguse tõttu – otsustajad otsustavad ning jagavad informatsiooni, elanikud eelistavad seda aktsepteerida ning passiivselt vastu võtta.

3.3.2 Küsimuste-vastuste rubriik huvi indikaatorina

Reinsalu (2006) hinnangul annab küsimuste-vastuste rubriik kohaliku omavalitsuse kodulehel võimaluse näha, kui palju on inimesi, kel on huvi ametnikega dialoogi astumiseks. Käesolev uurimus andis võimaluse selgitada välja, kas Ida-Virumaa omavalitsusjuhid selle teooriaga nõustuvad. Omavalitsusjuhtidelt küsiti, kuivõrd näitab küsimuste-vastuste rubriik omavalitsuse veebilehel kodanike huvi ametnikega dialoogi astuda (Lisa 1, küsimus 3) ning kui huvitatud oleksid nende omavalitsuse elanikud omavalitsusjuhi hinnangul omavalitsuse veebilehel küsimuste-vastuste rubriigi kasutamisest (Lisa 1, küsimus 3.1). Vastused olid Reinsalu teooria valguses pigem negatiivsed ning esines ka rahvusepõhiseid erinevusi. Küllaltki suur lõhe oli esimeses küsimuses, kus venekeelsete omavalitsuste juhid hindasid pigem positiivselt (keskmine hinne 3,25) ning eestikeelsete omavalitsuste juhid pigem negatiivselt (keskmine hinne 2,73).

Selle vahe põhjuseid võib kultuuridevaheliste erinevuste asemel otsida pigem omavalitsusjuhtide negatiivsetest kogemustest, mis tulid välja nende antud kommentaaridest. Näiteks Kohtla-Nõmme vallavanem Riina Sooäär leidis, et küsimuste-vastuste rubriik omavalitsuse veebilehel pigem ei näita elanike huvi ametnikega dialoogi astuda, sest sel on vähe kasutajaid ning see ei anna ülevaatlikku pilti. Vaivara vallas vallavanem Heiki Lutsu sõnul küsimuste-vastuste rubriiki katsetati, ent seda hakati spämmima ning seejärel pandi kõnealune rubriik kinni. Vallavanem lisas, et kui tulevikus seda jälle kaaluda, siis saaks kommenteerimine toimuda ainult oma nime alt. Positiivse kogemuse tõi välja Sonda vallavanem Andrea Eiche, kes kinnitas, et küsimuste-vastuste rubriik omavalitsuse veebilehel pigem näitab elanike huvi ametnikega dialoogi astuda, sest umbes 15-20% vallavarahvast vaatab seda.

Küsimuses, kas nende omavalitsuste elanikud oleksid küsimuste-vastuste rubriigi kasutamisest huvitatud, vähenes arvamuste lõhe ning nii eesti- kui venekeelsed omavalitsused jäid pigem negatiivsele poolele. Venekeelsetes omavalitsustes hindasid omavalitsusjuhid elanike huvi keskmiselt 2,63 punktiga ning eestikeelsetes omavalitsustes 2,91 punktiga. E-vahendite eelistamise edetabelis jäi küsimuste-vastuste

rubriik mõlemal juhul kahe viimase sekka. Ka selle põhjused paistavad muus, kui kultuuriküsimuses. Omavalitsusjuhid tõid palju näiteid muudest kanalitest, mida inimesed oma küsimuste lahendamiseks eelistavad. Aseris ja Toilas eelistavad inimesed telefoni, Illukal ja Kohtla-Järvel e-maili teel küsimusi esitada. Iisakul käib aga suhtlus isiklikult või kohaliku lehe veergudel. Arvestades omavalitsusjuhtide kommentaare koos nende andud hinnetega, võib arvata, et selle konkreetse vahendi puhul puudub seos kultuuridevaheliste eripäradega ning küsimuste-vastuste rubriik omavalitsuse veebilehel jääb viimaste eelistuste sekka, sest muud vahendid on inimestele mugavamad ja harjumuspärasemad.

3.3.3 Huvi blogide vastu

Intervjuude käigus küsiti, milline on omavalitsusjuhtide isiklik ja üldine suhtumine blogidesse (Lisa 1, küsimus 7) ning kui võrd oleks nende hinnangul omavalitsuse elanikel huvi omavalitsuse peetavat blogi lugeda ja kommenteerida (Lisa 1, küsimus 7.1). Vastused olid huvitavad, sest omavalitsusjuhtide üldine suhtumine blogidesse oli väga positiivne, tuues keskmiseks hindeks pea võrdsed 3,63 venekeelsetes ning 3,64 eestikeelsetes omavalitsustes. Kui aga hinnati elanike huvi omavalitsuse peetava blogi vastu, tuli venekeelsete omavalitsuste keskmiseks tulemuseks 2,88, mis on pigem negatiivne, samas kui eestikeelsetes omavalitsustes tuli keskmiseks 3,09 punkti, mis ei ole küll väga kõrge tulemus, kuid jääb siiski pigem positiivse poolele.

Blogid jäävad Metla e-kaasamise redelil I ja II tasandile, olles nii informatsiooni jagamiseks kui läbi kommentaariumi ka konsulteerimiseks sobilik vahend. Hofstede võimukauguse printsiipi arvestades võiks arvata, et blogid on vene kultuurile vastuvõetav kaasamisvahend, ent pigem negatiivse tulemuse põhjuseks võib olla ka konservatiivsus, mida Lewis (2003, lk 381) venelastele omistab: „Venelased on põhiolemuselt konservatiivid ega lähe kergesti muutustega kaasa.“ Omavalitsusjuhtide kommentaaridest võib aga välja lugeda, et nii mõnelgi juhul on omavalitsuse blogi pidamine kinni mitte elanike väheses huvis, vaid valla- või linnavalitsuse väheses suutlikkuses või tahtmatuses blogipidamisega tegeleda. Näiteks nii Tudulinna, Kiviõli kui Jõhvis leiavad omavalitsusjuhid, et blogi pidamiseks pole neil lihtsalt inimressurssi. Esines ka teistsuguseid põhjendusi, näiteks Narva linnapea Eduard East arvas, et inimestel võiks omavalitsuse peetava blogi vastu huvi olla, kuid ta kahtleb

kommenteerijate asjatundlikkuses ning pelgab, et kommentaarid oleksid emotsionaalsel tasandil.

3.3.4 Arvamusküsitlus omavalitsuse veebilehel

Omavalitsusjuhtidelt küsiti, kuidas nad suhtuvad arvamusküsitlustesse kohaliku omavalitsuse veebilehel (Lisa 1, küsimus 4) ning milline oleks nende omavalitsuse elanike suhtumine omavalitsuse veebilehel tehtavatesse arvamusküsitlustesse (Lisa 1, küsimus 4.1). Omavalitsusjuhtide isiklikud hoiakud olid väga positiivsed, saades keskmiselt kõrgeima tulemuse nii eestikeelsete (4,27 punkti) kui ka venekeelsete omavalitsuste (4,13 punkti) juhtide seas. Samas elanike vastuvõtlikkust hinnates tulemused nii kõrged ei olnud. Eestikeelsetes omavalitsustes hindasid omavalitsusjuhid elanike suhtumist pigem positiivselt, keskmisega hindegas 3,55. Venekeelsetes oli tulemus natuke madalam, kuid samuti pigem positiivne 3,25.

Vallavanemate kommentaarides tuli välja mitmeid erinevaid põhjuseid, miks arvamusküsitlust veebilehel mitte läbi viia või miks just nende omavalitsuses see ei toimiks. Näiteks Kohtla-Järve linnapea Jevgeni Solovjov ütles, et nende omavalitsuses tellitakse arvamusküsitlused uuringufirmadelt ning nad ei kaalukski veebilehel küsitluse tegemist, et ei jääks välja need, kes arvutit ei kasuta. Ka Illukal kardeti, et vanemad inimesed võivad niimoodi kõrvale jääda, ning lisakul arvati, et telefonitsi tehtav küsitlus oleks tõhusam. Samas leidis Toila vallavanem Tiit Kuusmik, et kui arvamusküsitluses osalejate aktiivsus jääb väikseks, võib see olla omavalitsuse probleem, kui sellise küsitluse toimumisest pole inimesi piisavalt teavitatud. Esines ka rahvusküsimusega seotud põhjendus. Nimelt nentis Vaivara vallavanem Heiki Luts, et venekeelseid elanikke, kes nende vallas on suures enamuses, ei huvita arvamusküsitlustes osalemine, sest neid ei huvita vallavalitsuse tegemised ja kaasarääkimine üldse.

Hoolimata omavalitsusjuhtide murelikest kommentaaridest, olid nende hinded küllaltki kõrged ning asetasid arvamusküsitluse omavalitsuse veebilehel eestikeelsetes omavalitsustes eelistuselt teisele kohale ning venekeelsetes omavalitsustes kolmandale neljandale kohale. Arvamusküsitlust võib lugeda Metla e-kaasamise redelil kolmandale astmele kuuluvaks ehk otsustusprotsessi kaasamiseks. Arvestades, et Hofstedede (2005) järgi on eestlaste võimukaugus väike ning neile meeldib otsustusprotsessis osaleda, on

arusaadav, et eestikeelsetes omavalitsustes on see kaasamisvahend eelistatud vahendite pingereas kõrgel teisel kohal.

3.3.5 Vastuvõtlikkus kaasavale eelarveplaneerimisele

Tartu linnas kasutati 2013. aastal esmakordselt Eestis kaasavat eelarveplaneerimist, lastes linnakodanikel otsustada, millele kulutada ca 1% 2014. aasta investeerimiseelarve mahust (Tartu linna veebileht). Ida-Virumaa omavalitsusjuhtidelt küsiti, kas nad on Tartu kaasusest kuulnud, ning uuriti nende hoiakut kaasava eelarveplaneerimise suhtes (Lisa 1, küsimus 5). Seejärel küsiti, kuivõrd vastuvõtlikud oleksid nende omavalitsuse elanikud kaasavale eelarveplaneerimisele (Lisa 1, küsimus 5.1). Siin selgus eestikeelsete ja venekeelsete omavalitsuste juhtide isiklikes hoiakutes märkimisväärne vahe. Ehkki mõlemate hinnangud jäid positiivsele poolele, oli venekeelsete omavalitsuste juhtide keskmine tulemus 3,5 punktiga pigem positiivne, kui eestikeelsete omavalitsuste juhtide keskmine tulemus 4,09 punktiga väga positiivne.

Elanike hoiakuid nii kõrgelt ei hinnatud, kuid needki jäid pigem positiivsele poolele venekeelsetes omavalitsustes 3,38 ning eestikeelsetes 3,64 punktiga. Sealjuures oli kaasamisvahendite eelistustabelis kaasav eelarveplaneerimine eestikeelsetes omavalitsustes esimesel kohal. Siingi võib oletada seost eestlaste väikese võimukauguse ning sellega seotud sooviga olla otsustamisprotsessi kaasatud – kaasav eelarveplaneerimine on Metla e-kaasamise redelil selgelt III astmel, kus toimub otsustusprotsessi kaasamine. Seda toetavad Tudulinna, Lügänu ja Illuka valdade kogemus, kus inimesed teevad eelarvesse ettepanekuid ka ilma otsese kaasava eelarveprotsessi korraldamiseta. Venekeelsete omavalitsuste juhtide hoiakud võisid eestikeelsete omavalitsuste juhtidest sedavõrd palju tagasihoidlikumaks jääda aga seetõttu, et vene kultuurile on Hofstedede (2005:168-169) järgi omane väga kõrge ebakindluse vältimise indeks, kus nad 100-pallisel skaalal said 95 punkti, mis paigutas nad 74 riigi seast 7. kohale. Ka siin tuleb meele pidada, et Eestis elavatele vene rahvuse esindajatele ei ole Hofstede indeksit päris üheselt võimalik üle kanda, kuid teatud määral võib seda siiski arvestada. Kõrge ebakindluse vältimise indeks näitab, et teadmatus tuleviku, mingi olukorra lahendamise või siinkohal näiteks kaasava eelarveplaneerimise tulemuse osas tekitab inimestes ärevust ning ebamugavust. Selliseid olukordi eelistatakse vältida. Kinnitust sellele võib leida Aseri, Kiviõli ning

Kohtla-Järve omavalitsusjuhtide kommentaaridest. Näiteks Aseri vallavanem Koit Oras leidis, et Tartu kaasava eelarveplaneerimise näide on „tsirkuse korras raha jagamine“, kinnitades sellega antud hoiakut „pigem negatiivne“. Kiviõli linnapea Dmitri Dmitrijev hindas isiklikult küll kaasavat eelarveplaneerimist pigem positiivselt, aga linnarahvale sobilikkuse arutamisest võis välja lugeda kõrget ebakindluse vältimist. Tema hinnangul ei peaks kaasav eelarveplaneerimise olema avatud kõigile elanikele, vaid „kaasama peaks spetsialiste ning intelligentsemaid inimesi, sest tavalised inimesed teevad otsuseid emotsioonide, mitte teadmiste baasil, ning selle tulemus võib olla halb otsus.“. Ka Kohtla-Järve linnapea Jevgeni Solovjov jäi konservatiivseks, kinnitades sellega Lewise (2003:381) hinnangut venelastele, kui ütles, et eelarve peab vastu võtma ikka volikogu, sest nemad on rahva poolt valitud ja seega rahva soovi avaldavadki.

3.3.6 Suhtumine e-valimistesse

Selgitamaks välja omavalitsusjuhtide suhtumist e-valimistesse, küsiti neilt intervjuu käigus, mida nad e-valimistest arvavad (Lisa 1, küsimus 1) ning kui vastuvõtlikud on nende omavalitsuse elanikud e-valimistele (Lisa 1, küsimus 1.1). E-valimistesse oli omavalitsusjuhtide isiklik suhtumine valdavalt positiivne, erandiks Kohtla-Järve linnapea Jevgeni Solovjov, kellelt e-valimised said hinde 1 ehk „suhtus väga negatiivselt“. Eestikeelsetes ja venekeelsetes omavalitsustes oli näha siiski erinevust vähemal määral omavalitsusjuhtide isiklikes hinnangutes ja suuremal määral nende arvamuses, kuivõrd vastuvõtlikud elanikud e-kaasamisele on. Eestikeelsete omavalitsuste juhtide keskmine hinne e-valimistele oli väga positiivne 4,09, samas kui venekeelsetes omavalitsustes oli see pigem positiivne 3,88. Vahe ei ole suur, kuid muutub märkimisväärseks elanike vastuvõtlikkuse hindamisel, kus eestikeelsete omavalitsuste juhid panid keskmiseks hindeks pigem positiivse 3,36 ning venekeelsete omavalitsuste juhid pigem negatiivse 2,63 punkti. Kaasamisvahendite eelistustabelis jagasid e-valimised koos küsimuste-vastuste rubriigiga venekeelsetes omavalitsustes viimast kohta, kuid eestikeelsetes jäid neljandale kohale.

Omavalitsusjuhtide kommentaarides selgus mitmeid erinevaid põhjuseid, seletamaks elanike kohta käiva küsimuse madalat hinnet võrreldes nende isikliku arvamusega. Levinud põhjendused olid vananenud elanikkond, kel puudub arvutikasutamise oskus ja võimekus (nt Alajõe, Aseri, Sonda) ja teadmatus turvalisuse osas (Kiviõli, Mäetaguse,

Narva). Piirkondliku eripärana on Alajõe ja Tudulinna valdades kehv Interneti-ühendus, mis omakorda mõjutab ka e-valimiste sobivust. Kiviõli linnapea Dmitri Dmitrijev avaldas aga arvamust, et e-valimised on küll mugavad, ent tema arvates võiksid inimesed valimisjaoskonnas kohal käia, et suurendada kodanikutunnetust.

Venekeelsete omavalitsuste madalamat tulemust võib selgitada Hofstedede (2005) suure ebakindluse vältimise indeksi ning ka Lewise (2003) venelastele omistatud konservatiivsusega. Kohtla vallavanem Etti Kagarov tõi välja ka tähelepaneku, et venelased on e-valimiste suhtes eestlastest negatiivsemalt meelestatud, sest Keskerakond on teinud neile negatiivset propagandat. Keskerakonna juhtivpoliitikud on oma e-valimiste vastaseid seisukohti pidevalt avaldanud ning ka tegudega toetanud, võttes kongressil vastu e-valimiste vastase dokumendi (Postimees 9.06.2013) ning kaevates e-valimised Euroopa Inimõiguste Kohtusse (Õhtuleht 26.09.2013). E-valimiste vastast informatsiooni on avaldatud nii eesti kui vene keeles, kuid selle venelastele oletatavalt suuremat mõju aitab potentsiaalselt seletada Hofstedede (2005) hinnatud suur võimukaugus, mille kohaselt autoriteetide sõnades ei ole selles kultuuris kombeks kahelda. Nii suure võimukauguse kui suure ebakindluse vältimise sooviga saab seostada Lewise (2003:377) tähelepanekut venelaste kohta: „Äkilised muutused või uued ideed tekitavad neis kimbatust, sest venelased peavad saama oma käitumisele kinnitust ülaltpoolt“. E-valimiste puhul on kinnituse asemel „ülaltpoolt“ edastatud halvustav hinnang.

3.3.7 Sotsiaalmeedia

Sotsiaalmeedia kohta oli teistest vahenditest enam intervjuuküsimusi, sest see hõlmab palju erinevaid platvorme. Omavalitsusjuhtidelt küsiti nende isiklikku ja üldist hoiakut sotsiaalmeedia suhtes (Lisa 1, küsimus 6) ning nende hinnangut omavalitsuse elanike valmidusele suhelda omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia (Lisa 1, küsimus 6.3). Lisaks olid küsimused, kas konkreetsed sotsiaalsõrgustikud Facebook ja Twitter on kohalikele omavalitsustele sobilikud e-kaasamise vahendid (Lisa 1, küsimused 6.1 ja 6.2). Küsiti just nende kahe sõrgustiku kohta, sest need on Eesti elanike seas kõige populaarsemad (Top Sites in Estonia).

Omavalitsusjuhtide isiklikud hoiakud olid pigem positiivsed, saades keskmiseks hindeks venekeelsetes omavalitsustes 3,63 ning eestikeelsetes omavalitsustes 3,91 punkti. Konkreetsete võrgustike puhul jäadi venekeelsetes omavalitsustes ükskõiksele seisukohale, hindeks nii Facebooki kui Twitteri puhul 3, samas kui eestikeelsetes omavalitsustes pidasid omavalitsusjuhid Facebooki pigem sobivaks kaasamisvahendiks (3,45 punkti) ning Twitterit pigem ebasobivaks kaasamisvahendiks (2,91 punkti). Nende tulemuste valguses olid viimase küsimuste vastused üllatavad, sest kui siiani olid eestikeelsete omavalitsuste juhtide hinded kõrgemad, kui venekeelsete omavalitsuste juhtide omad, siis hinnates omavalitsuse elanike huvi suhelda omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia, anti eestikeelsetes omavalitsustes keskmiseks hindeks 2,73, mis näitab pigem huvi puudumist, ning venekeelsetes omavalitsustes 3,25, mis näitab pigem huvi olemasolu. Kaasamisvahendite eelistustabelis jäigi sotsiaalmeedia eestikeelsetes omavalitsustes viimasele kohale, samas kui venekeelsete omavalitsuste eelistustes jäi sotsiaalmeedia 3.-4. kohale koos arvamusküsitlustega omavalitsuse veebilehel.

Sotsiaalmeediat võib vaadelda kui kõigile kolmele Metla e-kaasamise redeli astmetele sobivat vahendit – võimalik on nii I tasandi teavitamine, II tasandi konsulteerimine kui ka III tasandi otsustusprotsessi kaasamine. Seetõttu võiks arvata, et sotsiaalmeedia on sobiv kaasamisvahend kõigile kultuurirühmadele, sest võimaldab sobiliku kaasamisastme valimist. Samas võib leida selgituse, miks sotsiaalmeedia venekeelsetes omavalitsustes positiivsema hinde pälvis, Lewise (2005) mudelist, mille alusel venelased kuuluvad multiaktiivsesse kultuuriruumi, mille esindajatele on omane jutukus, mitme asjaga korraga tegelemine, emotsionaalne vaidlemine – seda kõike sotsiaalmeedia võimaldab. Kui aga vaadata omavalitsusjuhtide kommentaare, selgub, et põhjused on sedavõrd erinevad, et üheseid järeldusi sotsiaalmeedia ebasobivusest eestlastele siinkohal teha ei saa. Näiteks Kohtla-Nõmmel ning Lüganusel on Facebooki konto olemas, ent inimesed ei kasuta seda, sest arvutikasutusoskus on madal ning eelistatakse otsesuhtlust. Samas näiteks Toilas seisab sotsiaalmeedia kasutamine omavalitsuse taga, sest vallavanem Tiit Kuusmik arvab, et see muutuks omavalitsusele koormavaks. Tudulinna vallajuhi sõnul on sotsiaalmeedia vähesel kasutamisel taga jällegi halb Interneti-ühendus piirkonnas.

3.4 Järeldused

Analüüsides Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtide isiklikke hoiakuid e-kaasamise vahenditesse ning nende hinnanguid, kuivõrd vastuvõtlikud on nende omavalitsuste elanikud e-kaasamise vahenditele, oli enamike vahendite puhul võimalik luua teatud seoseid omavalitsuse rahvusliku koostise ja omavalitsusjuhtide hinnatud e-kaasamise vahenditele vastuvõtlikkuse vahel. Sealjuures omavalitsusjuhtide isiklik arvamus omavalitsuse rahvastiku koosseisust kuigivõrd ei sõltunud. Et käesolev töö on tehtud Ida-Virumaa omavalitsuste baasil, ei olnud uuringus osalenute hulk nii suur, et teha väga kindlaid järeldusi, ent hea ülevaate kõnealuse maakonna juhtide hoiakutest e-kaasamise vahenditesse andis see sellegipoolest. Osaliselt leidsid kinnitust ka Hofstede ja Lewise kultuuridevaheliste erinevuste teooriate põhjal tehtud oletused, millistele e-kaasamise vahenditele millised kultuurid vastuvõtlikumad on.

Kultuuridevaheliste erinevuste seosed ilmnemid konkreetsete e-kaasamise vahendite osas, aga samas ei tekkinud otsest seost Metla (2008) adapteeritud e-kaasamise redeliga. Nii eestikeelsetes kui venekeelsetes omavalitsustes jäi nii negatiivsele kui positiivsele poolele nii informeerimise, konsulteerimise kui ka otsustusprotsessi kaasamise astmetele kuuluvaid e-vahendeid. E-kaasamise vahendite eelistustabelist nähtus samas siiski, et venekeelsetes omavalitsustes on esimene eelistus omavalitsuse veebileht teavituskanalina, mis kuulub I ehk informeerimise astmele, ning eestikeelsetes omavalitsustes on esimesel kohal kaasav eelarveplaneerimine, mis kuulub III ehk otsustusprotsessi kaasamise astmele. Kultuuridevaheline erinevus seisneb siin selles, et venelaste võimukaugus on suur ning sel puhul eelistavad inimesed passiivselt aktsepteerida võimulolijate otsuseid ning jagatavat infot. Eestlaste võimukaugus on aga väike ning sel juhul soovivad inimesed olla otsustamisse kaasatud.

Võimukaugus mängis rolli veel omavalitsuse veebilehel läbiviidava arvamusküsitluse puhul, kus eestlaste väikese võimukaugusega võis põhjendada arvamusküsitluse kõrget teist kohta eestikeelsete omavalitsuste eelistustabelis; e-valimiste juures, kus venelaste suur võimukaugus aitab selgitada, miks on Kohtla vallavanema Etti Kagarovi poolt nimetatud e-valimiste vastane propaganda Keskerakonna poolt mõjunud neile rohkem, kui väikese võimukaugusega eestlastele.

Lisaks võimukaugusele aitas mõne e-vahendi tulemusi selgitada Hofstede ebakindluse vältimise indeks. Näiteks oli omavalitsusjuhtide hinnang, kuivõrd vastuvõtlikud oleksid nende omavalitsuse elanikud kaasavale eelarveplaneerimisele, venekeelsetes omavalitsustes eestikeelsetest mõnevõrra tagasihoidlikum. Hofstede ebakindluse vältimise indeksi kohaselt soovivad venelased väga ebakindlust vältida, sest teadmatus tuleviku ja ka näiteks kaasava eelarveplaneerimise tulemuse suhtes tekitab inimestes ebamugavust. Ka negatiivset suhtumist e-valimistesse saab ebakindluse vältimisega selgitada, sest sellega käib kaasas konservatiivsus uute asjade suhtes.

Mitmeid tulemusi aitasid analüüsida ka Lewise (2003: 377, 381) tähelepanekud erinevate kultuuride kohta. Need kinnitasid sageli Hofstede seisukohti. Näiteks ei lähe venelased uute asjadega väga kiiresti kaasa, sest tegu on konservatiivse kultuuriga. Seda võis näha suhtumises blogidesse, kaasavas eelarveplaneerimises, e-valimistesse. See konservatiivsus on seotud ka sellega, et muutuste või uute ideede vastuvõtmine tekitab venelastes ebamugavust, kuni nende osas pole tulnud heakskiitu „ülaltpoolt“.

Et uuringus osalejate arv oli väike ning Ida-Viru maakonnas on väga erinevaid omavalitsusi, on arusaadav, et mõnevõrra esines ka erandeid ning mõne e-kaasamise vahendi puhul oli nii palju erinäolisi kommentaare positiivse või negatiivse hinnangu selgitamiseks, et neis asjus kultuuridevaheliste erinevustega seotud põhjapidavaid järeldusi teha ei saanud. Näitena võib tuua küsimuste-vastuste rubriigi, millele antud hinded koos kommentaaridega andsid alust arvata, et sellel vahendil kultuuridevaheliste eripäradega seoseid pole ning see jääb viimaste eelistuste sekka, sest muud vahendid on lihtsalt harjumuspärasemad ja mugavamad. Oli ka olukordi, kus ühe omavalitsuste grupi kohta oli võimalik leida kultuuridega seoseid, aga teise kohta pigem mitte. Näiteks sotsiaalmeedia, mis võiks sobida kõigile kultuurirühmadele, sest sisaldab võimalust nii informeerimiseks, konsulteerimiseks kui ka otsustusprotsessi kaasamiseks, oli venekeelsetes omavalitsustes pigem positiivsel poolel, aga eestikeelsetes omavalitsustes viimasel, st eestikeelsete omavalitsuste juhid leidsid keskmiselt, et nende omavalitsuste elanikel puudub valmidus omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia suhelda. Venekeelsete omavalitsuste positiivset tulemust võis selgitada Lewise teooriaga, mille järgi venelased kuuluvad multiaktiivsesse kultuuriruumi, mille esindajatele on omane jutukus, rööprähklemine (*multi tasking*) ning emotsionaalne vaidlemine. Eestikeelsete

omavalitsuste madalat tulemust kultuuridevaheliste erinevuste teooriatega aga selgitada ei saanud, pigem oleks oodanud nende alusel vastupidist tulemust. Omavalitsusjuhtide kommentaaridest tulid välja aga väga erinevad põhjused, miks just nende piirkonnas see vahend ei sobi – alustades halvast Interneti-ühendusest ja lõpetades arvutikasutajate vähesusega.

Kui omavalitsusjuhtidelt küsiti, kas nad on märganud erinevusi eestlaste ja venelaste suhtumises e-kaasamise vahenditesse, vastas enamik omavalitsusjuhte eitavalt, põhjendades seda sageli ka asjaoluga, et üht või teist rahvust on nende omavalitsuses sellisteks tähelepanekuteks liiga vähe. Sinna juurde väärib märkimist, et omavalitsusjuhid täheldasid erinevusi eestlaste ja venelaste suhtumises e-kaasamise vahenditesse vaid sellistes omavalitsustes, kus eestlaste ja venelaste suhe on selline, et kumbki rahvus ei ole väga suures ülekaalus. Lisaks erinevatele tulemustele teatud e-kaasamise vahendite osas, võis ka oletada, et üleüldiselt on eestikeelsed omavalitsused e-kaasamisele pisut avatumad, sest üldkokkuvõttes on nende hinnangud kõigile e-kaasamise vahenditele kõrgemad. Ka e-kaasamise vahendite eelistustabelis jäi eestikeelsetes omavalitsustes pigem positiivsele poolele viis ja negatiivsele kaks vahendit, kui venekeelsetes omavalitsustes olid kõik hinded madalamad ning positiivsele poolele jäi neli ning negatiivsele kolm vahendit. Eestlaste suurem avatus e-kaasamise vahenditele võib olla seotud Lewise (2003) tähelepanekuga eestlaste kohta: „Eestlased vajavad paljud isiklikku ruumi ega suuda taluda lähikontakte.“ Internet võimaldab olla kaasatud ilma lähikontakte loomata ning oma valitud kohas.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et antud uuringu käigus oli võimalik leida teatavaid seoseid omavalitsusjuhtide hoiakute ning kultuuridevaheliste erinevuste vahel. Sealjuures on oluline tähele panna, et erinevused esinesid peamiselt küsimustes, kus omavalitsusjuhid hindasid nende omavalitsuste elanike vastuvõtlikkust e-kaasamise vahenditesse, aga omavalitsusjuhtide personaalsetes hoiakutes vähe. Tulemuste põhjal võib oletada, et e-kaasamise vahendite kasutamine on seotud nii elanike rahvusest (nt eestlastele meeldib suurem kaasatus) tingitud vastuvõtlikkusega neile vahenditele, omavalitsusjuhi isikliku seisukohaga (nt omavalitsusjuht peab kaasavat eelarvet palaganiks) kui ka kolmandate teguritega (nt piirkonnas on kehv Interneti-ühendus). Tulevikus selles valdkonnas tehtavad uuringud võiksid arvesse võtta kõiki neid tegureid.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärk oli selgitada välja Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtide hoiakud e-kaasamise vahendite suhtes, otsides hoiakute seoseid kultuuridevaheliste erinevustega. Ida-Virumaa osutus uurimisaluseks piirkonnaks, sest uurimisküsimused tõstasid Kiisla ja Rootamm-Valteri tehtud uuringust, mille tulemusi tutvustati konverentsil „Halduskultuur 2012“. Kiisla ja Rootamm-Valter otsisid seost omavalitsuse jõukuse ning kodanike kaasamise vahel. Tugevat korrelatsiooni ei esinenud, see aga jättis õhku küsimuse, et kui omavalitsuse jõukus ei ole kodanike kaasamist mõjutav tegur, mis siis on? Kas põhjusi võib otsida omavalitsusjuhtide isiklikest hoiakutest? Arvestades Ida-Virumaa rahvuslikku koosseisu, tekkis küsimus, kas neil hoiakutel võib olla ka seos omavalitsuse elanike rahvustega?

Enne uurimuse teostamist koondati teoreetiline materjal, mis toetaks antud uurimuse läbiviimist. Käesoleva töö teoreetilises osas tutvustati e-kaasamise mõistet ja raamistikku, selgitati kaasavat otsustusprotsessi ning kirjeldati ülevaatlilikult erinevaid e-kaasamise vahendeid. E-kaasamise olemuse mõistmiseks oli vaja suhestada e-kaasamine varasemalt sõnastatud kaasamise mudelitesse. Taustainfo korras anti ka ülevaade e-kaasamise levikust maailmas ning Eestis. Lisaks toodi välja ka Hofstede (Geert Hofstede koduleht) ja Lewise (Richard D. Lewise koduleht) kultuuridevaheliste erinevuste mudelid ning avati hoiakute mõiste, mis olid eelduseks nägemaks Ida-Virumaa omavalitsustes suhtumist e-kaasamisse kultuuridimensioonide kontekstis.

Uurimuse teostamiseks viidi läbi telefoniintervjuud Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtidega, selgitamaks välja, millised on nende hoiakud e-kaasamise vahendite suhtes ja kuivõrd oleks nende omavalitsuse elanikud nende hinnangul e-kaasamise vahenditele vastuvõtlikud. Hoiakute tuvastamiseks on kasutatud otsest mõõtmist, st omavalitsusjuhtidele esitati konkreetseid küsimusi ning paluti neil oma hoiakuid etteantud skaalal hinnata, avaldades negatiivset või positiivset suhtumist. E-kaasamise vahendite kohta käivate küsimuste esimeses pooles andsid omavalitsusjuhid oma isikliku hoiaku konkreetsele e-vahendile ning teises pooles hindasid nad, kuivõrd vastuvõtlikud on nende omavalitsuste elanikud sellisele kaasamisvahendile. Lisaks andsid nad ka kommentaare ning jagasid kogemust oma omavalitsuse kohta.

Omavahel võrreldi omavalitsusi, kus eestlaste osakaal on üle ja alla 50%. Seosed omavalitsusjuhtide hoiakute ning omavalitsuse elanike rahvusliku koosseisu osas tulid välja küsimustes, kus omavalitsusjuht hindas omavalitsuse elanike vastuvõtlikkust ühele või teisele e-kaasamise vahendile. Omavalitsusjuhtide isiklikud hoiakud üldiselt omavalitsuse rahvastiku koosseisu ei peegeldanud. Ehkki kultuuridevahelised erinevused e-vahendite kaupa ilmnesisid, ei tekkinud otsest seost Metla adapeeritud e-kaasamise redeliga.

Kõige enam tuli kultuuridevaheline erinevus välja Hofstede võimukauguse alusel, mille järgi venelaste võimukaugus on suur ning eestlastel väike. Seda oli näha juba e-kaasamise vahendite eelistustabelis, kus venekeelsetele omavalitsustele sobis omavalitsusjuhtide hinnangul kõige paremini I ehk informeerimise tasandile jääv kohaliku omavalitsuse veebileht teavituskanalina. Suure võimukaugusega kultuurid eelistavad võtta passiivselt vastu otsused ja info, mida võimulolijad teevad. Samas oli eestikeelsete omavalitsuste esimene eelistus omavalitsusjuhtide hinnangul kaasav eelarveplaneerimine, mis on selgelt III ehk otsustusprotsessi kaasamise tasandile kuuluv kaasamisvahend. Väikese võimukaugusega kultuuridele meeldib olla otsustusprotsessi juures.

Ka Hofstede (2005) ebakindluse vältimise indeks aitas selgitada mõne e-vahendi tulemusi. Juba nimetatud kaasava eelarveplaneerimise osas jäid venekeelsete omavalitsuste juhtide hinnangut eestikeelsete omavalitsuste juhtide omast tagasihoidlikumaks ning seda võib seletada venelaste kõrge ebakindluse vältimise sooviga. Teadmatus tuleviku ning uute ideede ees tekitab ärevust ning ebakindlust ja seda eelistatakse vältida. Ebakindluse vältimise rolli võis näha ka venekeelsete omavalitsuste juhtide negatiivses hinnangus e-valimiste osas.

Hofstede dimensioone toetasid ka Lewise (2003) tähelepanekud erinevate kultuuride kohta. Näiteks leiab ta, et eestlased „vajavad palju isiklikku ruumi ega suuda taluda lähikontakte“. See võib olla põhjuseks, mis eestlased on e-kaasamisele üldiselt avatumad.

Omavalitsusjuhtidel küsiti ka, kas nad on märganud erinevusi eestlaste ja venelaste suhtumises e-kaasamise vahenditesse. Enamik omavalitsusjuhte vastas eitavalt, lisades

sageli, et neil on üks või teine rahvusgrupp liiga väheselt esindatud, et selliseid tähelepanekuid teha. Vastuseid analüüsid selgus, et omavalitsusjuhid täheldasid erinevusi eestlaste ja venelaste suhtumises e-kaasamise vahenditesse vaid sellistes omavalitsustes, kus eestlaste ja venelaste osakaal on üsna tasavärgne.

Käesolev uurimus viidi läbi vaid Ida-Viru maakonnas, mistõttu osalejate arv oli väike. Väikese osalejate arvu puhul on arusaadav, et esines ka erandeid ning mõne e-kaasamise vahendi puhul oli nii palju erinevaid kommentaare ühe või teise hinnangu selgitamiseks, et neis küsimustes kultuuridevaheliste erinevustega seotud põhjapidavaid järeldusi teha ei saanud. Oli ka olukordi, kus sama e-vahendi osas ühe omavalitsusgrupi kohta oli võimalik leida kultuuridega seoseid, aga teise kohta pigem mitte.

Kokkuvõtteks võib tõdeda, et seosed kohalike omavalitsuste juhtide hoiakute ning kultuuridevaheliste erinevuste vahel on teatud määral olemas, aga seda küsimustes, kus omavalitsusjuhid hindasid omavalitsuse elanike vastuvõtlikkust erinevatele e-kaasamise vahenditele. Võttes arvesse ka omavalitsusjuhtide kommentaare, võib oletada, et e-kaasamise vahendite kasutamine on seotud nii elanike rahvusest tingitud vastuvõtlikkusega neile kaasamisvahenditele, omavalitsusjuhi isikliku hoiakuga kui ka kolmandate teguritega (nt omavalitsuse rahvastiku ealine koosseis). Selles valdkonnas edaspidi tehtavad uuringud peaksid arvesse võtma kõiki neid tegureid.

KIRJANDUS

Arnstein, Sherry R. 1969. A Ladder of Citizen Participation. *JAIP*. Vol. 35, No. 4: 216-224

Åström, Joachim, Hinsber, Hille, Jonsson E., Karlsson, Martin 2013. Crisis, Innovation and e-Participation: Towards a Framework for Comparative Research. *Electrion Participation. Lecture Notes in Computer Science*. Vol. 8075, 2013: 26-36

Avaliku teabe seadus

Cachia, Romina 2008. *Social Computing: Study on the Use and Impact of Online Social Networking*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

Clift, Steven L. 2004. *E-Government and Democracy. Representation and Citizen Engagement in the Information Age*.

e-Governance Academy 2012. *Kaasav eelarvemenetlus kohalike omavalitsustes. Juhendmaterjal*. Tallinn

e-Riigi Akadeemia 2012. *Eesti valitsusasutuste e-kaasamispraktikate analüüs*. Tallinn

e-Riigi Akadeemia 2012. *Juhend kohalikele omavalitsustele veebisuhtluse interaktiivsuse suurendamiseks*.

EU Agency for large-scale IT systems. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/agency/index_en.htm (viimati vaadatud 13.12.13)

Geomedia 2006. *Kohaliku omavalitsuse üksuste ametnike pikaajalise koolitusvajaduse uuring*.

Hofstede, Geert, Hofstede, Gert Jan 2005. *Cultures ad Organizations: Software of the Mind*. USA: McGraw-Hill

Hofstede, Geert Koduleht. <http://www.geerthofstede.nl/> (viimati vaadatud 6.01.2014)

Gilbert, Daniel T., Fiske, Susan T., Lindzey, Gardner 1998. *The Handbook of Social Psychology*. Vol. 1, 4th Edition: 269-270

Keila linna Facebooki leht <https://www.facebook.com/Keilalinn?fref=ts> (viimati vaadatud 18.01.2014)

Kiisla, Aet 2009. Kultuuride mõju kohaliku omavalitsuse üldjuhtimisele Ida-Virumaal. *Acta et commentationes collegii Narovenssis*. 153-174

- Kiisla, Aet, Rootamm-Valter, Jelena 2012. Ettekande käsikiri konverentsilt „Halduskultuur 2012“. Käsikirja kasutamise luba Lisas 4.
- Krenjova, Jelizaveta 2012. *Participatory Budgeting at the Local Level – Models, Context, Application*. Tallinn
- Kukuškin, Dmitri 2011. *Maavalitsus 2.0. Sotsiaalse meedia tulek regionaalvõimude ja rahva vahelisesse kommunikatsiooni*. Narva
- Lewis, Richard D. Koduleht. <http://www.crossculture.com/services/negotiating-across-cultures/> (viimati vaadatud 6.01.2014)
- Lewis, Richard D. 2003. *Kultuuridevahelised erinevused: kuidas edukalt ületada kultuuribarjääre*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Lukina, Anastassia 2012. *Kohaliku omavalitsuse teabe avalikustamine virtuaalses meedias ja selle täiustamise võimalused (Narva linnavalitsuse ja linnavolikogu näitel)*. Narva
- Metla, Jagadish Apparao 2008. *Participation Technologies: a framework for the development of an online interactive GIS application*. Ames, Iowa
- National Culture Dimensions. <http://geert-hofstede.com/dimensions.html> (viimati vaadatud 6.01.2014)
- OECD, raport „Benchmarking ICTs in health systems“ (2010)
- Olson, Michael A., Fazio, Russel H. 2008. Implicit and Explicit Measures of Attitudes: The Perspective of the MODE Model. *Attitudes: Insights from the new implicit measures*. Mahwah: Erlbaum
- Payne, Keith B., Burkley, Melissa A., Stokes, Mark B. 2008. Why Do Implicit and Explicit Attitude Test Diverge? The Role of Structural Fit. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2008, Vol. 94., No. 1: 16-31
- Postimees 9.06.2013. Keskerakond: e-hääletus ei vasta põhiseadusele. <http://www.postimees.ee/1264298/keskerakond-e-haaletus-ei-vasta-pohiseadusele> (viimati vaadatud 6.01.2014)
- President Toomas Hendrik Ilvese Facebook'i leht. <https://www.facebook.com/thilves?fref=ts> (viimati vaadatud 5.01.2014)
- President Toomas Hendrik Ilvese Twitter'i leht. <https://twitter.com/IlvesToomas> (viimati vaadatud 5.01.2014)

President Toomas Hendrik Ilvese Youtube'i leht.

<http://www.youtube.com/presidendikantselei> (viimati vaadatud 5.01.2014)

Reinsalu, Kristina 2006. Is Estonian local e-government responsive to citizens' needs? The case study of Tartu. *Information Polity* 11 (2006): 255-272

Reinsalu, Kristina 2008. *The implementation of internet democracy in Estonian local governments*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

Riigiportaali. www.eesti.ee (viimati vaadatud 6.01.2014)

Rahva ja eluruumide loendus 2011. Ülevaade Eesti maakondade rahvastikust. http://www.stat.ee/publication-download-pdf?publication_id=35128 (viimati vaadatud 6.01.2014)

Tallinna Postimees 17.11.2008. Linnavoim sunnib inimesi valima Linnateatri ja Kultuurikatla vahel. <http://www.tallinncity.ee/49559/linnavoim-sunnib-inimesi-valima-linnateatri-ja-kultuurikatla-vahel> (viimati vaadatud 6.01.2014)

Tartu linna koduleht. Ametnik vastab. http://www.tartu.ee/?menu_id=6&page_id=24021&teg=arh (viimati vaadatud 6.01.2014)

Tartu linna koduleht. Tartu aasta tegu 2013. http://www.tartu.ee/index.php?page_id=24712&lang_id=1 (viimati vaadatud 6.01.2014)

Tartu linna koduleht. Tartu kaasav eelarve. http://www.tartu.ee/?page_id=24646&menu_id=2 (viimati vaadatud 6.01.2014)

Top Sites in Estonia. Alexa The Web Information Company. <http://www.alexa.com/topsites/countries/EE> (viimati vaadatud 13.12.2013)

United Nations 2008. *UN E-Government Survey 2008 From E-Government to Connected Governance*. New York: United Nations publication

Vabariigi Valimiskomisjon 2004-2010. E-hääletamise süsteemi üldkirjeldus. http://www.vvk.ee/public/dok/Uldkirjeldus_e_haaletamine_092010.pdf (viimati vaadatud 6.01.2014)

WORLD SUMMIT AWARD WSIS+10. http://api.ning.com/files/iJ3pY5RsFsfP1NGplhVUjXNR8AjnVgGyTQS0*2n3BZsA3B7gJETFDYd4CPJriLuO-vEEG3cKZy*XFngjmqJvSDCUJChDU285/WSA_UNESCO_WSIS10_Program.pdf (viimati vaadatud 6.01.2014)

Õhtuleht 26.09.2013. Keskerakond kaebas e-valimised Euroopa Inimõiguste Kohtusse. <http://www.oh tuleht.ee/547713/keskerakond-kaebas-e-valimised-euroopa-inimoiguste-kohtusse> (viimati vaadatud 6.01.2014)

Õigekeelsussõnaraamat 2006. <http://keelevara.ee/login/> (viimati vaadatud 6.01.2014)

SUMMARY

ATTITUDES TOWARDS MEANS OF E-PARTICIPATION AMONG THE LOCAL GOVERNMENT LEADERS OF THE IDA-VIRU COUNTY

Ruth Maria Roosi

The main purpose of this paper was to find out the attitudes towards means of e-participation among the local government leaders of the Ida-Viru county in Estonia and to find connections between these attitudes and cultural differences as different municipalities in Ida-Viru have very different percentages of national groups.

In the theoretical part of this paper the concept of e-participation and participatory decision process are explained. Also, an overview of different means of e-participation is given. To understand e-participation better, it is put to perspective with earlier models of citizen participation. In order to understand the connection between attitudes and cultural differences, the cultural differences theories by G. Hofstede and R. D. Lewis are explained. It was also necessary to give the definition of attitude and the ways of measuring them.

For the empirical part of this paper, interviews with the Ida-Viru local government leaders were conducted to measure their attitudes toward the means of e-participation and to determine how acceptable do they think the citizens of their municipalities would be to different means of e-participation. In the analysis, municipalities with more and less than half of the population of being Estonians were compared. There were plausible connections to the Hofstede Power Distance index which he claims is high for Russians and low for Estonians. Hofstede's Avoidance of Uncertainty index and Lewis' remarks of behaviour typical to Russians and Estonians were also relevant. For example, Hofstede (2005) claims that the Power Distance index is low for Estonians and high for Russians which might be the cause why Estonians prefer participatory budgeting and Russian speakers prefer municipality's website (as a source of information) over other means of e-participation.

The conclusion was that on the basis of this case study, it is plausible that there is a connection between the attitudes towards means of e-participation among the local government leaders and cultural differences coming from the national group dominating the population.

LISA 1 INTERVJUUKÜSIMUSED

Ida-Virumaa omavalitsusjuhtidele saadeti enne telefoniintervjuude läbiviimist sissejuhatav e-mail koos küsimustega, võimaldades nendega soovi korral tutvuda.

Kirja sisu oli järgmine:

Lp ...

Minu nimi on Ruth Maria Roosi, olen Tartu Ülikooli Narva Kolledžis Kohaliku omavalitsuse korralduse eriala tudeng. Kirjutan praegu lõputööd teemal „Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtide hoiakud e-kaasamise vahenditesse“. Uurimuse läbiviimiseks palun Teie abi.

Kui Teile sobib, soovin algaval nädalal Teile helistada, et läbi viia telefoniintervjuu. Saadan intervjuuküsimused koos selle kirjaga, et saaksite nendega eelnevalt tutvuda.

Küsimustega mõõdetakse 5-pallisüsteemis Teie isiklikke hoiakuid e-kaasamise vahendite suhtes ning palutakse Teil hinnata, kui vastuvõtlikud oleks Teie omavalitsuse elanikud sellistele kaasamise meetoditele. Intervjuu võtab aega ca 10-15 minutit.

Loodan väga Teie koostööle!

Ette tänades

Ruth Maria Roosi

Kirja manuses saadetud küsimused olid järgmised:

1. Mida te arvate e-valimistest?

1 – suhtun väga negatiivselt, 2 – suhtun pigem negatiivselt, 3 – ei oska seisukohta võtta, 4 – suhtun pigem positiivselt, 5 – suhtun väga positiivselt

1.1 Kui vastuvõtlikud on teie omavalitsuse elanikud e-valimistele?

1 – väga negatiivne meelestatus, 2 – pigem negatiivne meelestatus, 3 – valdab ükskõiksus, 4 – pigem positiivne meelestatus, 5 – väga positiivne meelestatus

2. Kuivõrd usute, et kohaliku omavalitsuse veebileht aktiivse teavituskanalina võib toetada omavalitsuse arengut?

1 – ei toeta üldse, 2 – pigem ei toeta, 3 – ei oska seisukohta võtta, 4 – pigem toetab, 5 – väga toetab

2.1 Kuivõrd sobilik teavituskanal on omavalitsuse veebileht teie omavalitsuse elanikele?

1 – ei sobi üldse, 2 – pigem ei sobi, 3 – ei oska hinnata, 4 – pigem sobib, 5 – väga sobib

3. Kuivõrd näitab küsimuste-vastuste rubriik omavalitsuse veebilehel kodanike huvi ametnikega dialoogi astuda?

1 – üldse ei näita, 2 – pigem ei näita, 3 – ei oska seisukohta võtta, 4 – pigem näitab, 5 – väga hästi näitab

3.1 Kui huvitatud oleksid teie omavalitsuse elanikud omavalitsuse veebilehel küsimuste-vastuste rubriigi kasutamisest?

1 – ei oleks üldse huvitatud, 2 – pigem ei oleks huvitatud, 3 – ei oska hinnata, 4 – pigem oleks huvitatud, 5 – oleks väga huvitatud

4. Kuidas suhtute arvamusküsitlustesse kohaliku omavalitsuse veebilehel?

1 – väga negatiivselt, 2 – pigem negatiivselt, 3 – ei oska seisukohta võtta, 4 – pigem positiivselt, 5 – väga positiivselt

4.1 Milline oleks teie omavalitsuse elanike suhtumine omavalitsuse veebilehel tehtavasse arvamusküsitluse?

1 – väga negatiivne, 2 – pigem negatiivne, 3 – ükskõikne, 4 – pigem positiivne, 5 – väga positiivne

5. Kas olete kuulnud, kuidas Tartus lasti tänavu kaasava eelarveplaneerimise raames inimestel otsustada teatud eelarvesumma kasutamise üle? Kui JAH, siis milline on Teie hoiak kaasava eelarveplaneerimise suhtes?

1 – väga negatiivne, 2 – pigem negatiivne, 3 – ei oska seisukohta võtta, 4 – pigem positiivne, 5 – väga positiivne

5.1 Kuivõrd vastuvõtlikud oleksid teie omavalitsuse elanikud kaasavale eelarveplaneerimisele?

1 – üldse mitte vastuvõtlikud, 2 – pigem mitte vastuvõtlikud, 3 – ükskõiksed, 4 – pigem vastuvõtlikud, 5 – väga vastuvõtlikud

6. Milline on Teie hoiak sotsiaalmeedia suhtes?

1 – väga negatiivne, 2 – pigem negatiivne, 3 – ükskõikne, 4 – pigem positiivne, 5 – väga positiivne

6.1 Kas Facebook on sobilik kohalikele omavalitsustele sobilik e-kaasamise vahend?

1 – üldse ei ole sobilik, 2 – pigem ei ole sobilik, 3 – ei oska seisukohta võtta, 4 – pigem on sobilik, 5 – on väga sobilik

6.2 Kas Twitter on sobilik kohalikele omavalitsustele sobilik e-kaasamise vahend?

1 – üldse ei ole sobilik, 2 – pigem ei ole sobilik, 3 – ei oska seisukohta võtta, 4 – pigem on sobilik, 5 – on väga sobilik

6.3 Milline on teie omavalitsuse elanike valmidus suhelda omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia?

1 – väga väike, 2 – pigem väike, 3 – ei oska hinnata, 4 – pigem suur, 5 – väga suur

7. Kuidas suhtute blogidesse?

1 – väga negatiivselt, 2 – pigem negatiivselt, 3 – seisukoht puudub, 4 – pigem positiivselt, 5 – väga positiivselt

7.1 Kuivõrd oleks teie omavalitsuse elanikel huvi omavalitsuse peetavat blogi lugeda ja kommenteerida?

1 – huvi puuduks, 2 – pigem ei huvitaks, 3 – ei oska hinnata, 4 – pigem huvitaks, 5 – huvi oleks suur

8. Kas Te olete tähele pannud, et eestlased ja venelased teie omavalitsuses suhtuvad e-vahenditesse erinevalt? Näiteid?

LISA 2 INTERVJUUTULEMUSED OMAVALITSUSTE KAUPA

omavalitsus	juht	1	1.1	2	2.1	3	3.1	4	4.1	5	5.1	6	6.1	6.2	6.3	7	7.1
Alajõe vald	Jaanus Kriisk	5	2	4	4	2	4	2	5	2	5	3	4	3	3	1	3
Aseri vald	Koit Oras	5	2	5	5	4	3	3	3	3	2	3	4	2	3	4	2
Avinurme vald	Aivar Saarela	5	3	5	5	4	2	2	5	3	5	4	4	3	4	4	2
Isaku vald	Raivo Raap	4	2	5	5	4	2	2	4	4	4	4	4	3	1	4	4
Illuka vald	Oleg Kuznetsov	4	4	4	4	4	2	2	4	4	4	4	4	3	4	3	4
Jõhvi vald	Tauno Võhmar	5	2	3	3	3	2	2	4	3	3	4	4	2	2	4	4
Kiviõli linn	Dmitri Dmitrijev	3	3	4	4	4	4	2	5	4	4	2	2	2	4	4	3
Kohtla vald	Etti Kagarov	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	4	4	3	4	4	4
Kohtla-Järve linn	Jevgeni Solovjov	1	2	4	4	2	3	2	3	3	3	4	2	1	3	3	2
Kohtla-Nõmme vald	Riina Sooäär	4	3	4	4	4	2	3	4	3	4	4	4	3	2	3	2
Lohusuu vald	Anneli Kaasik	4	4	5	5	4	3	4	4	4	3	3	4	2	2	3	4
Lüganuse vald	Arno Rossman	4	3	4	4	2	4	4	4	3	5	2	4	4	2	4	3
Mäetaguse vald	Konstantin Kaus	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Narva linn	Eduard East	4	2	4	4	5	4	4	4	4	3	4	5	4	4	3	4
Narva-Jõesuu linn	Iraida Tsubenko																
Sillamäe linn	Tõnis Kalberg	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	3
Sonda vald	Andrea Eiche	5	4	4	4	4	4	4	5	4	4	3	4	3	4	4	3
Toila vald	Tiit Kuusmik	4	4	4	4	4	2	2	4	3	4	4	4	2	2	4	3
Tudulinna vald	Andrus Toss	5	4	4	4	2	2	2	5	3	4	5	4	3	2	4	2
Vaivara vald	Heiki Luts	4	4	4	4	4	2	2	5	3	4	4	4	3	4	3	2
	Keskmine	4	3,05	4,05	3,47	2,95	2,79	4,21	3,42	3,84	3,53	3,79	3,26	3	2,95	3,63	3
Venekeelsete omavalitsuste keskmine		3,88	2,63	4	3,5	3,25	2,63	4,13	3,25	3,5	3,38	3,63	3	3	3,25	3,63	2,88
Eestikeelsete omavalitsuste keskmine		4,09	3,36	4,09	3,45	2,73	2,91	4,27	3,55	4,09	3,64	3,91	3,45	2,91	2,73	3,64	3,09

LISA 3 KOMMENTAARID INTERVJUUKÜSIMUSTELE

Elanike arvud pärinevad Statistikaameti e-väljaandest „Piirkondlik portree Eestist“

Alajõe vald – Jaanus Kriisk – 308 elanikku (01.01.13)

1.1 Elanikud on e-valimiste suhtes pigem negatiivselt meelestatud, sest piirkonnas on kehv netiühendus ning kaks kolmandiku elanikest moodustavad pensionärid, kes ei kasuta arvutit.

2.1 KOV veebileht pigem ei ole Alajõe vallas sobilik teavituskanal, sest valdav osa elanikke ei oska riigikeelt.

3.1 Küsimuste-vastuste rubriik kuulub pigem erasektori veebilehtedele.

6. Hoiak sotsiaalmeedia suhtes on pigem positiivne, kui isiklikult väga ei kasuta.

6.3 Elanike valmidus läbi sotsiaalmeedia omavalitsusega suhelda on väga väike, sest on vaid paarkümmend aktivisti, kes seda teevad. Inimesed on kas arad või ei oska arvuteid/sotsiaalmeediat kasutada.

7.1 Omavalitsuse peetava blogi vastu oleks huvi pigem väike, sest elanikud ei saa eesti keelest aru.

8. Rahvustes vahet ei näe. E-vahendeid kasutavad need, kel võimalus on, negatiivset suhtumist pole täheldanud, tegu on moodsa vahendiga.

Aseri vald – Koit Oras – 1723 elanikku (01.01.13)

1.1 Meelestatud e-valimiste suhtes on pigem negatiivne, sest vanemad inimesed ei oska internetti kasutada.

2. Omavalitsuse veebileht on Aseris ainuke teavituskanal.

2.1 Omavalitsuse veebilehte vaatab see, kel vajadus, tavakodanik seal ei käi.

3.1 Küsimuste-vastuste rubriigi asemel eelistavad elanikud helistada vallavalitsusse ja oma küsimusi küsida.

5. Kaasava eelarveplaneerimise Tartu näide on tsirkuse korras raha jagamine, see on jama.

6.1 Facebook pigem ei ole omavalitsustele sobilik e-kaasamise vahend, ka Aseril ei ole Facebooki, sest vallavanem ei pea seda õigeks.

6.3 Elanikud oleksid valmis omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia suhtlema, kuid omavalitsusel puudub võimekus piisavalt adekvaatselt ja kiiresti elanikele vastata, ning seda ei peeta ka eesmärgiks.

8. Rahvus ja keel ei ole, loeb vanus. Noored kasutavad rohkem, vanad vähem.

Avinurme vald – Aivar Saarela – 1314 elanikku (01.01.13)

1.1 Vallaelanikke valdab e-valimiste osas ükskõiksus, sest sellest ei teata kuigipalju ega osata ka kasutada.

2.1 Omavalitsuse veebileht sobib teavituskanaliks noorematele, aga mitte vanematele elanikele.

3.1 Küsimuste-vastuste rubriik omavalitsuse veebilehel toimiks pigem suures omavalitsuses.

5.1 Kaasavat eelarveplaneerimist võiks tulevikus ka Avinurmes proovida.

6.1 Facebook on omavalitsustele pigem sobilik e-kaasamise vahend, kuid seelses suhtluses peaks säilima ametlik toon.

7.1 Omavalitsuse peetav blogi elanikke pigem ei huvitaks, sest neil käib vallaleht ja eakad eelistavad paberkandjat.

8.1 Avinurmes on venekeelseid inimesi vähe ning nad on üldiselt ära eestistunud. Erinevus võib tekkida keelebarjääri tõttu.

Iisaku vald - Raivo Raap – 1155 elanikku (01.01.13)

1.1 2013. aasta kohalike omavalitsuste valimiste e-hääletusel osalenute protsendi põhjal on elanike meelestatud e-valimiste osas pigem negatiivne.

2. Vallavanema isiklik meelsus omavalitsuse veebilehe kui aktiivse teavituskanali osas on positiivne.

2.1 Omavalitsuse veebileht teavituskanaline sobib nooremale põlvkonnale, kuid vanemale mitte.

3. Küsimuste-vastuste rubriigi asemel pigem tullakse isiklikult vallavalitsusse kohale või suheldakse läbi kohaliku ajalehe.

4.1 Telefoni teel tehtav arvamusküsitlus annaks parema tulemuse, kui omavalitsuse veebilehel tehtav.

5. Tartu sai kaasavat eelarvet teha, sest neil on võimalus rahaga mängida. Väikese omavalitsuses sellist vaba raha ei ole.

8. Rahvus ei loe, loeb vanus. Aktiivsete noorte puhul pole rahvusel vahet.

Iisaku vallavalitsus korjab inimeste unistusi seoses koduvallaga – neid saadetakse meilitsi, antakse vestluses edasi.

Intervjuuküsimused panid vallavanemat mõtlema, kuidas isiklik ja rahva seisukoht võivad paljudes küsimustes erineda olla.

E-maailm areneb kiiremini, kui inimesed järgi jõuavad – ajaga kaasas käimine nõuab pidevat enesetäiendamist.

Illuka vald – Oleg Kuznetsov – 870 elanikku (01.01.13)

1.1 Elanike suhtumine e-valimistesse on pigem positiivne, aga samas kasutatakse veel vähe.

2.1 Omavalitsus veebileht on Illuka vallas sobilik teavituskanal, u 40% vallaelanikest vaatavad seda pidevalt.

3.1 Küsimute-vastuste rubriigi asemel eelistavad oma küsimusi küsida meilitsi.

4. Üldine suhtumine arvamusküsitlustesse omavalitsuse veebilehel on vallavanemal positiivne, ent kardab, et vanemad inimesed jääksid sel juhul kõrvale.

5.1 Kaasavas eelarveplaneerimises osalemine huvitaks ehk mõnda elanikku. Vallavalitsus ootab ka täna inimestelt ettepanekuid eelarve koostamise osas.

8. Rahvustepõhiseid erinevusi suhtumises e-vahenditesse ei ole märganud.

Jõhvi vald – Tauno Võhmar – 12 550 elanikku (01.01.13)

2.1 Elanikud, kellele sobib omavalitsus veebileht teavitusvahendina, ja elanikud, kellele ei sobi, jagunevad pooleks.

3. Küsimuste-vastuste rubriik omavalitsuse veebilehel pigem ei aita kaasa inimese probleemi lahendamisele.

5. Isiklikku positiivset või negatiivset seisukohta kaasava eelarveplaneerimise osas ei oska vallavanema võtta, sest näeb mõlemat aspekti: on tore, kui eelarveplaneerimise saavad osaleda inimesed, kel seda vaja on (huvigrupid), kuid suures plaanis osaleb seal

nii vähe inimesi (Tartu näitel), et ühiskonnakorraldust see kuigivõrd avatumaks ei muuda.

5.1 Jõhvi vallas oleks kaasavast eelarveplaneerimist huvitatud erinevad huvigrupid.

6.1 Facebook on omavalitsusele pigem sobiv e-kaasamise vahend, kuid selle jaoks, et Facebooki kaudu juhtida inimesi omavalitsuse ametlikule kodulehele. Tugev oma koduleht on parem, kui Facebooki kasutamine.

6.2 Twitter pigem ei ole omavalitsusele sobilik e-kaasamise vahend, sest seal on võimalik liiga väga infot üles panna ja jagada.

6.3 Elanike valmidus omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia suhelda on väike, sest vähesed kasutavad sotsiaalmeediat, suhtluse maht on väike.

7.1 Omavalitsuse blogi pidamine on Jõhvis teemaks olnud ning huvi selle vastu on olemas, aga seni pole selle jaoks ressursi olnud. Kaalutakse veel tulevikus.

8. Eestlaste ja venelaste vahel e-vahenditesse suhtumise osas erinevusi pole märganud. Nii interneti kasutamine kui kommentaarid on sarnased. Anonüümsed kommentaarid on pigem emotsionaalsed ja negatiivsed.

Kiviõli linn – Dmitri Dmitrijev – 5485 elanikku (01.01.13)

1. E-valimised on mugavad, ent vallavanema arvates võiksid inimesed valimisjaoskonnas kohal käia, et suurendada kodanikutunnetust. Samuti on IT-süsteemide usaldusväärsus küsitav.

1.1 Vanemad inimesed arvutit ei kasuta, mistõttu on valdav suhtumine e-valimistesse elanike seas ükskõikne.

2. Kiviõlis on omavalitsuse veebilehega probleem – neil ei ole eraldi avalike suhete inimest, kõik ametnikud uuendavad kodulehte kaootiliselt ning info veebilehele jõudmise kiirus on halb.

5. Linnapea suhtub kaasavasse eelarveplaneerimise pigem hästi, kuid leiab, et see ei peaks olema avatud kõigile elanikele, vaid kaasata tuleks spetsialiste ning intelligentsemaid inimesi, sest tavalised inimesed teevad otsuseid emotsioonide, mitte teadmiste baasilt, ning selle tulemus võib olla halb otsus. Samas on ka risk, et teatud huvigrupid, nt pensionärid, jäävad üldse välja. Üldiselt on see rohkem tuleviku teema ja saab tulevikus kindlasti levinumaks.

6. Linnapea isiklik suhtumine sotsiaalmeediasse on pigem negatiivne, sest talle ei meeldi näha seal inimeste olmeinfot (kes mida sõi, kes teavitab tuttavaid ka tualetiskäigust) ning see, et inimesed seal liiga palju aega veedavad mängides jne. Samas on see hea koht, kus infot jagada ning kaugel elavate sõpradega suhelda. Kui omavalitsus sotsiaalmeediasse siiski minna tahab, on selleks vaja eraldi inimest tööle.

7.1 Kiviõlis ei jõuaks nad omavalitsuse blogi pidada, selleks pole inimest.

8. Eestlaste ja venelaste vahel on e-vahendite erinevus enne kõike kasutatavates kanalites – venekeelsed kasutavad Odnoklassnikit jt ning eestlased Facebooki jt. Omavalitsusel on keeruline jagada infot, kui inimesed kasutavad palju erinevaid sotsiaalvõrgustikke.

Rohkem rõhku tuleks panna omavalitsuse kodulehele, muuta see ajakohasemaks, anda uudistele blogiga sarnaselt kommenteerimisvõimalus. Muud e-vahendid võivad lisaks olla, aga ei pea.

Kohtla vald – Etti Kagarov – 1403 elanikku

1.1 Noorte meelestatus e-valimiste suhtes on pigem positiivne.

2. Omavalitsuse veebileht on vaid üks võimalustest elanikke teavitada. Eakad seda ei kasuta.

8. Venelased on e-valimiste suhtes eestlastest negatiivsemalt meelestatud, sest Keskerakond on teinud neile negatiivset propagandat.

Kohtla-Järve linn – Jevgeni Solovjov – 36 377 elanikku (01.01.13)

1.1 Elanikud eelistavad hääletada jaoskonnas.

2.1 Noortele sobib omavalitsuse veebileht teavituskanaline, vanad ei kasuta ning tulevad pigem isiklikult vallavalitsusse kohale.

3.1 Küsimusi-vastuseid vahetatakse Kohtla-Järvel üldmeili kaudu.

4. Arvamusküsitlusi eelistatakse tellida firmadelt.

4.1 Kohtla-Järvel isegi ei kaalutaks arvamusküsitluste omavalitsuse veebilehel tegemist, sest soovitakse haarata laiemalt arvamusi, et need ei jääks välja, kes arvutit ei kasuta.

5. Eelarve peab vastu võtma ikka volikogu, sest nemad on rahva poolt valitud ja seega rahva soovi avaldavadki.

5.1 Aktiivsed elanikud teevad väikeseid ettepanekuid praegugi, nt korteriühistud, spordiklubid jne. Kui teha kaasavat eelarveplaneerimist, siis inimesed teeksid ettepanekuid omakasust lähtudes, mitte ei vaataks ülelinnalist pilti, sest nad ei ole asjadega kursis.

6. Kohtla-Järve sotsiaalmeediat ei kasuta, sest ratsionaalset vilja sealt ei saa.

7. Linnapea isiklikul tasandil suhtub blogidesse positiivselt, ehkki ise ei loe ega pea. Samas on tal alluvatele antud ülesandeks uurida, mida teised omavalitsused internetis teevad, milliseid blogisid peavad, mida kirjutavad.

7.1 Omavalitsuse peetava blogi vastu inimestel huvi poleks, sest neil on juba uudisteportaal www.kjpanorama.eu, kus on linnaasutuste uudised, mida nooremad ja aktiivsemad elanikud loevad.

8. Eestlaste ja venelaste suhtumises e-vahenditesse pole vahet märganud, e-kirju tuleb mõlemas keeles ning inimeste probleemid on sarnased ja isiklikku laadi.

Kohtla-Nõmme vald – Riina Sooäär – 1018 elanikku (01.01.13)

2.1 Omavalitsuse veebileht teavituskanalina Kohtla-Nõmme elanikel pigem sobib, ent ei ole piisav, sest vanemas eas elanikke on palju.

3. Küsimuste-vastuste rubriik omavalitsuse veebilehel pigem ei näita elanike huvi ametnikega dialoogi astuda, sest sel on vähe kasutajaid ning see ei anna ülevaatlikku pilti.

5.1 Kaasava eelarveplaneerimise juures on tore, kui inimestele antakse võimalus kaasa rääkida.

6.1. Kohtla-Nõmme kasutab Facebooki.

6.3 Elanike valmidus omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia suhelda on väike, sest eelistatakse otsesuhtlust.

7.1 Omavalitsuse blogil oleks vähe lugejaid.

8. Eestlased on üleüldiselt aktiivsemad netikasutajad.

Lohusuu vald – Anneli Kaasik – 665 elanikku (01.01.13)

5. Vallavanem ei ole kaasavast eelarveplaneerimisest üldse kuulnud.

8. Ei ole vahet märganud.

Lüganuse vald – Arno Rossman – 3033 elanikku (Lüganuse, Maidla ja Püssi 01.01.13 kokku)

1. Vallavanema suhtumine on pigem positiivne, samas veel turvalisuse osas on veel küsimusi.

1.1 E-hääletanute protsent valimistel oli väike.

2.1 Omavalitsuse veebileht pigem ei sobi Lüganuse elanikele, sest elanikkond on vananenud ega kasuta arvatult.

3. Küsimuste-vastuste rubriik pigem näitab kodanike huvi ametnikega suhelda, ent samas vaid teatud segment pääseb sellele ligi.

3.1 Lüganusel on kasutusel.

4. Arvamusküsitlust on omavalitsuse veebilehele vastuste saamiseks hea ja mugav üles panna.

4.1 Lüganusel veebilehel arvamusküsitluse tegemine ei toimi, inimesed ei kasuta. Noored on passiivsed omavalitsusele oma seisukohtade väljendamisel.

5. Kaasav eelarveplaneerimine on väga positiivne, sest võimaldab rohujuuretasandil kaasamist.

5.1 Lüganusel kaasav eelarveplaneerimine hea variant ei ole, sest inimeste esitatavad ettepanekud ei ole väga täidetavad, kuna inimestel puuduvad teadmised, milleks vallaeelarvet üldse kasutada saab. Samas praegugi teevad inimesed ettepanekuid, u 10 sellist aktivisti on vallas.

6. Sotsiaalmeedia on pigem positiivne, sest mida rohkem on inimestel võimalusi oma seisukohti väljendada, seda parem. Samas ütleb igaüks, mida tahab, ning valed faktid hakkavad kergesti levima.

6.1 Facebooki kasutavad paljud omavalitsused, ka Lüganuse. Eriti kasulik on see valimiskampaania ajal.

6.3 Lüganuse elanike valmidus omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia suhelda on väike, sest vähesed kasutavad arvutit/sotsiaalmeediat.

7. Blogid annavad võimaluse inimestel kirjutada ja oma arvamusi üldsusega jagada. Kantsipoliitikut saavad oma seisukohti väljendada paremini, kui muidu saaks seda teha vaid ajakirjanduse kaudu, kuhu lugusid ei pruugita vastu võtta alati.

7.1 Vähesed omavalitsused peavad blogi, Lüganuse mitte. Elanikel oleks ehk huvi vallavalitsuse ja -volikogu liikmete arvamust kuulda, aga lugejaid oleks blogil siiski vähe.

8. Venelaste osakaal Lüganusel on väike ning nad on sissesulanud eestlaste sekka. Samas väike erinevus üle-Eestilises plaanis on – e-valimistel on eestlased aktiivsemad, venelaste suhtumine on negatiivsem. Ka keelebarjääri tõttu kasutavad venelased omavalitsuste e-kanaleid vähem.

Mäetaguse vald – Konstantin Kaus – 1462 elanikku (01.01.13)

1. Vallavanema suhtumine e-valimistesse on pigem negatiivne, kuni pole veendunud e-keskkonna turvalisuses. Seoses Eesti Energia teenustega on seda tunda saanud suur osa Eesti elanikkonnast.

1.1 E-hääletusel osalenute madal protsent näitab pigem negatiivset suhtumist elanike poolt.

2., 2.1 Vallavanema arvates ei toeta omavalitsuse veebileht omavalitsuse arengut ega ole ka sobilik aktiivne teavitushend Mäetaguse vallas, sest suurel osal elanikest puuduvad vastavad kogemused ja harjumused.

6. Vallavanem on sotsiaalmeedia suhtes ükskõikne. Kes vajab, see kasutagu.

8. Erinevusi eestlaste ja venelaste suhtumises e-vahenditesse ei ole märganud.

Narva linn – Eduard East – 63 092 elanikku (01.01.13)

1.1 Elanikud on e-valimiste suhtes pigem negatiivselt meelestatud, sest kardetakse, et võib toimuda väärkasutamine.

2. Omavalitsuse koduleht teavituskanalina pigem toetab omavalitsuse arengut, aga seal avaldatakse palju ebaprofessionaalseid seisukohti.

4. Arvamusküsitlustesse omavalitsuse veebilehel suhtub linnapea pigem positiivselt, kuid kardab, et seal võidakse avaldada ebaprofessionaalseid seisukohti.

6.1 Facebook oleks omavalitsusele pigem sobilik kaasamisvahend, aga Narvas nõuaks see täiendavat inimest ehk kulutusi, mida hetkel oleks olulisem teha teistes projektides (teeremont, kommunaalmajandus, lasteaiad).

6.2 Twitter oleks omavalitsusele pigem sobilik kaasamisvahend, aga Narvas nõuaks see täiendavat inimest ehk kulutusi, mida hetkel oleks olulisem teha teistes projektides (teeremont, kommunaalmajandus, lasteaiad).

7.1 Linnapea usub, et omavalitsuse peetava blogi vastu võiks huvi olla, aga ta kahtleb kommenteerijate asjatundlikkuses (kommentaari oleks emotsionaalsel tasandil).

8. Ei ole vahet märganud, sest Narvas on eestlasi ainult 3%.

Sillamäe linn – Tõnis Kalberg – 13 942 elanikku (01.01.13)

8. Erinevusi eestlaste ja venelaste suhtumises e-vahenditesse ei ole märganud.

Sonda vald – Andrea Eiche – 753 elanikku (01.01.13)

1.1 Pensionäride jaoks on e-valimised probleem, sest võimekus puudub, aga teiste suhtumine on hea, ehkki kasutus on väike.

2.1 Omavalitsuse veebileht teavituskanalina pensionäridele ei sobi, aga teistele sobib.

3. Küsimuste-vastuste rubriik omavalitsuse veebilehel pigem näitab elanike huvi ametnikega dialoogi astuda, u 15-20% vallarahvast vaatab seda.

5.1 Kaasavasse eelarveplaneerimise suhtumine läheks elanike seas pooleks.

6. Vallavanem suhtub sotsiaalmeediasse pigem positiivselt, ehkki ise väga ei kasuta.

6.1 Facebook on hea kanal, kus omavalitsust promoda ning infot jagada.

6.3 Elanikel on valmidus omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia suhelda olemas ning vallavalitsuse Facebooki lehel see suhtlus ka käib.

7. Vallavanem ise blogi ei pea, sest ei soovi oma tegemistest infot jagada, aga kui teised peavad, siis on see tore.

8. E-vahenditesse suhtumine pole rahvuse, vaid vanuse küsimus.

Toila vald – Tiit Kuusmik – 2147 elanikku (01.01.13)

1.1 Otsesuhtlusest vallaelanikega on mulje, et e-valimistesse suhtutakse pigem positiivselt.

2.1 Toila valla veebilehe tahaks ise paremaks teha, see on soiku jäänud.

3. Inimesed tahavad pigem telefonitsi rääkida.

4. Arvamusküsitluse puhul võib aktiivsuks jääda väikeseks, aga see võib samas olla ka omavalitsuse probleem, kui sellise küsitluse toimumisest pole inimesi piisavalt teavitatud.

5. Eelarveplaneerimise juures võiks kaasata huvigruppe, sest igamehe osalemisel muutuvad arvamused delfilikuks, hakatakse lahmima.

6.1 Facebookiga tegelemine muutub omavalitsusele koormavaks.

8. Eestlaste ja venelaste suhtumises vahet ei ole märganud. Venekeelseid elanikke on Toilas vähe ning kes on, on haritud. Probleeme ei ole. Kui vahel harva esineb keeleprobleem, aitab eestikeelne naaber või tuttav. Vajadusel küsivad keeleabi ka vallast.

Tudulinna vald – Andrus Toss – 459 elanikku (01.01.13)

2.1 Omavalitsuse veebileht ei ole Tudulinna vallas sobilik teavituskanal, sest piirkonna omapäraks on halb internetiühendus (hajaasustus keset metsa piirialal). Vallaleht toimib paremini.

3.1 Küsimuste-vastuste rubriigi asemel arutatakse asju külakoosolekutel.

5.1 Kultuuririda eelarves koosnebki peamiselt kohalike külaseltside jt ettepanekutest, volikogu lihtsalt kinnitab selle.

6.1 Vallavanem ise kasutab Facebooki, sama teevad edukalt ka kool ja lasteaed, ent vallavalitsuseke ametliku lehe loomist ei poolda.

6.3 Elanike valmidus läbi sotsiaalmeedia omavalitsusega suhelda on pigem väike eelnimetatud kehva netiühenduse tõttu, ehkki noored omavahel siiski kasutavad-suhtlevad. Vanemate inimestega suhtlemiseks tuleb nende kodukoha üritustele kohale minna.

7.1 Elanikke ei huvitaks ja neil pole selle jaoks ametnikku ka vallas.

8. Pole erinevusi suhtumises täheldanud, elanikest 98% on eestlased.

Vaivara vald – Heiki Luts – 1400 elanikku (01.01.13)

3. Küsimuste-vastuste rubriiki Vaivara katsetati, ent seda hakati spämmima ning nad panid kinni. Kui seda tulevikus jälle kaaluda, siis saaks kommenteerimine toimuda ainult oma nime alt.

4.1 Muukeelseid elanikke(ca 75%) ei huvita arvamusküsitlustes osalemine, sest neid ei huvita vallavalitsuse tegemised ja kaasaráákimine üldse.

5. Elanikele ilmselt meeldiks kaasavas eelarveplaneerimises osaleda, aga seda ei saa lähiaastatel rakendada, sest selleks pole vabu vahendeid, kuna taastatakse maha põlenud koolimaja.

6.3 Elanike valmidus suhelda omavalitsusega läbi sotsiaalmeedia on pigem suur, info läheb liikuma küll.

7. Vallavanem on blogide suhtes ükskõikne, kes palju aega üle, see peab.

7.1 Omavalitsuse blogi huvitaks inimesi võib-olla suuremates omavalitsustes. Neil inimesed kohtuvad isiklikult ja räägivad.

8. Vallavanem on tähele pannud, et eestlased on e-valimiste ning Facebooki kasutamisel aktiivsemad, venelased aga üleüldisema internetikasutuse osas. Laias laastus pole aga keelsus oluline.

Intervjuuküsimustest sai vallavanem ka ise mõtteid, mida tulevikus teha võiks.

LISA 4 KÄSIKIRJA KASUTAMISE LUBA

Saatja: Ruth Maria Roosi [rmroosi@gmail.com]

Kuupäev: 10. jaanuar 2014. a.

Adressaat: Aet Kiisla; Jelena Rootamm-Valter

Teema: Ettekanne konverentsil "Halduskultuur 2012"

Tere

Soovin kasutada teie avaldamata käsikirja ettekandest konverentsil "Halduskultuur 2012" oma diplomitöös "Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtide hoiakud e-kaasamise vahendite suhtes". Palun, et annaksite mulle selleks vastusmeilis kirjaliku loa.

Ette tänades

Ruth Maria Roosi

Saatja: Jelena Rootamm-Valter <Jelena.Rootamm-Valter@ut.ee>

Kuupäev: 10. jaanuar 2014. a.

Adressaat: Ruth Maria Roosi <rmroosi@gmail.com>

Teema: Vs: Ettekanne konverentsil "Halduskultuur 2012"

Tere

Tore, et nõusolekut küsite.

Annan teile omapoolse nõusoleku kasutada diplomitöös "Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtide hoiakud e-kaasamise vahendite suhtes" TÜ Narva kolledžis minu ja Aet Kiisla ettekannet, mis sai peetud 2012. aastal Tallinna Tehnikaülikoolis toimunud konverentsil. Mu nõusolek kehtib, kui kaasautor Aet Kiisla samuti oma nõusoleku annab.

Parimate soovidega

Jelena Rootamm-Valter

Saatja: Aet Kiisla <Aet.Kiisla@ut.ee>

Kuupäev: 10. jaanuar 2014. a.

Adressaat: Ruth Maria Roosi <rmroosi@gmail.com>

Teema: Re: Ettekanne konverentsil "Halduskultuur 2012"

Tere,

annan nõusoleku. Edu!

Aet Kiisla,

avaliku halduse lektor

Tartu Ülikooli Narva Kolledž

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ruth Maria Roosi

(sünnikuupäev: 26.12.2014)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtide hoiakud e-kaasamise vahendite suhtes“,

mille juhendaja on Aet Kiisla MSc,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, **31.01.2014**